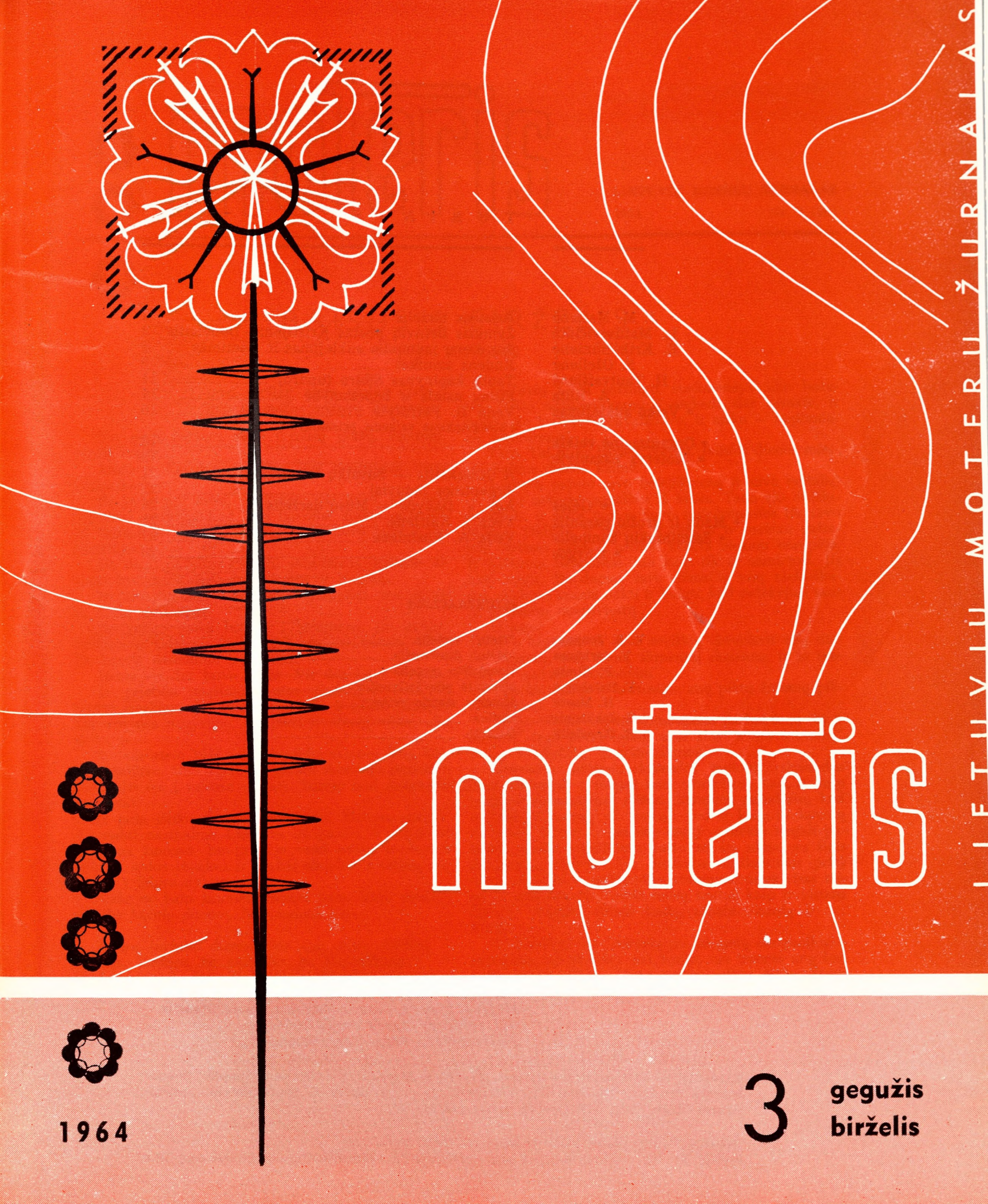

1964

3 gegužis
birželis

T U R I N Y S

J. M. Matienė	Baisusis birželis	1
Iz. Matusevičiūtė	Žymusis lietuvių poetas Kristijonas Donelaitis	2
E. Krikščiūnienė	Šių dienų jaunuolio auklėjimas ir švietimas	5
S. Oželienė	Rudens smuikai	9
H. Tautvaišienė	Tautų kapinynas Sibiro tundroj	11
A. Rūta	Filmų nauda ir beprasmybė	14
• Vaiko auklėjimas	Veda D. Petrutytė	16
	Palengvinkime vaikams prisitaikymą	18
• Organizacinė veikla		19
• Moterys pasaulyje	A. Kasakaitis — Suvalkų trikampis	21
	Argentinos lietuviai	22
• Gėlės	Agr. V. Dailydė — Mūsų darželis	24
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	25
• Seimininkių kampelis	Veda A. Rusinienė	27
• Knygos		28

ILIUSTRACIJOS

V. K. Jonynas	"Metų" viršelis	2
V. Jurkūnas	"Metų" iliustracija	3
P. Rimša	Donelaičio medalis	4
V. Balukienė	Mergaitė prie laikrodžio	9
H. Moore	Moterys maudo vaiką	10
G. Jakūbonis	Motina	13
E. Kepalaitė	Galvutė	15

"MOTERIS" Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 3 (39) 1964 m.
Leidėjos: Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija.
Vyr. redaktorė: Izabelė Matusevičiūtė.
Administratorė: Bronė Pabedinskienė.

Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ontario. Spaudė "Žiburių" Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Viršelis ir meninė priežiūra N. Kulpavičienės. Atskiro numerio kaina 75 ct. Prenumerata metams $4.00.

"MOTERIS", Lithuanian Women's Magazine. 1964. No. 3 (39).
Printed by "The Lights" Printing and Publishing Co. Limited in Toronto. Single copy 75 c.

moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1964 Nr. 3 (39)

BAISUSIS BIRŽELIS

J. M. MATIENĖ

"Į tavo tėviškę atėjo rūstūs žmonės
Ir užpūtė mažas sodybų liepsneles".

Tie pikti žmonės atėjo į mūsų gražų, svetingą, mielą kraštą.

Atėjo ir ligi šiol pasiliko. Tai okupantas - rusas bolševikas.

Jie pyko ant mūsų už duoną. Jie pyko, kad mes turėjome pastogę. Kad mes buvome gražiai apsirengę. Sočiai pavalgę. Kad mūsų širdis buvo taiki ir nekerštinga.

Jie degė pavydu. Pavydu skurdžiaus. Pavydu alkano žmogauss. Pavydu valkatos ir tinginio.

Ir pasiryžo mus sunaikinti. Sunaikinti mus ir visą mūsų gyvenimą.

Jie grūdo mūsų brolius į kalėjimus. Jie kaltino nebūtomis kaltėmis. Jie teisė be teismo tamsią naktį. Jie baudė ištrėmimu ir mirtimi.

Jiems vis dar buvo maža. Vis dar buvo negana.

Ir griebėsi masinio tautos naikinimo - totalinio tautos išvežimo. Į tyrlaukius, į ledo ir šalčio karaliją, kur žmonės negyveno, tik pikti ir alkani vilkai stūgavo.

Ir taip atėjo 1941 metų birželio mėnuo. Visa Lietuva žaliavo. Visa Lietuvos gamta skendėjo žieduose. Pavasaris ėjo į vasaros pilnatį. Turėjo būti palaimingi metai.

Ir tada ištiko skaudus, netikėtas, žiaurus smūgis. Tą naktį pasijudino Lietuvos okupantas ir nusiaubė nekaltus žmones. Jie pradėjo vežti mūsų brolius ir seseris, senus tėvukus ir mažus sūnelius į tolimą pasvietį, į Sibiro dykumas.

Vežė ne kaip žmonės žmones veža. Vežė savaitėmis be kąsnio duonos, be vandens lašo.

— — —

Ir tos birželio dienos liko visų mūsų atminty — baisios, žiaurios, be gailesčio, be žmoniškumo.

Laukinio kerštas — sunaikinti, iššudyti, išterioti — viešpatavo.

Lietuvių tauta sustingo, suakmenėjo, liko bežadė. Tokio nežmoniškumo ji niekada dar nematė, ir nesitikėjo matyti, neįsivaizdavo, ir aišku — nepramatė, nepasirengė.

Taip. Tai buvo baisios dienos. Baisios dienos mieste. Baisios dienos kaime.

Lietuvis pajuto savo bejėgiškumą ir savo nedalią. Ir jis nelaukė pagalbos iš šalies. Tada ėjo didžiulis karas, ir visos tautos buvo susirūpinusios tik savo likimu. Didžios ir mažos. Galingos ir mažiau galingos. Artimo likimas, artimo kančia niekam nerūpėjo. Ir Lietuvos okupantas tuo kaip tik ir naudojosi. Jis kaip vagis, žinodamas savo užmačių visą niekšiškumą, skubino tamsią naktį ir baigti, kad patekėjusi saulė jo darbų neapšviestų . . .

O mes?

Mes bėgdami iš savo tėviškių išsivežėm anų dienų aimanas, anų dienų akmeninį skausmą, ir jo niekad ir niekad neužmiršim.

Mes kartojame ir kartosime anų piktų žmonių piktus darbus.

Bedieviškojo rusiško komunizmo darbai ir jų "žygdarbiai" tegu patys byloja apie šios "idėjos kilnumą" ir jos vykdytojų "geraširdiškumą".

Skriaudos artimui, skriaudos tautoms, skriaudos visai žmonijai — negali būti užmirštos. Kad ir kaip rusiškas komunizmas dėtųsi žmonijos geradariu, kad ir kaip jis kovotų už "taiką", kad ir kaip jis kovotų už teises, laisves ir geresnę ateitį — niekas negali patikėti, niekas negali eiti kartu su šia idėja, su šiais žmonėmis. Nes tai yra didžiulis nusikaltimas prieš visus žinomus ir nežinomus įstatymus, prieš visas teises ir morales. Jis atnešė mūsų tautai, kaip ir visoms kitoms, vergiją, atnešė badą, atnešė skurdą ir . . . mirtį.

Ir šiandien ten Lietuvoj po 20 metų okupacijos — nemažėja nei skurdas, nei badas, nei teroras anų birželio baisių dienų. Pikto priešo piktos širdys džiūgauja.

Sudiev, motule, mano brangi,
Sudiev, motule, amžinai,
Ar kada pas tave sugrįšiu,
Nei aš nei tu nebežinai.
O jeigu žūsiu prie upelio,
Kur bangos dainą man dainuos,
Ir beržas verkdamas kas rytas,
Paguodos žodžius tau niūniuos.

O jeigu žūsiu tarpe brolių,
Tarp partizanų milžinų,
Tai tu, motule, negirdėsi
Iš mano lūpų jau dainų.
O kai ateis pavasarėlis,
Raiba gegutė užkukuos,
Žinok, motule, kad aš žuvęs
Tėvynės ošančiuos miškuos.

ŽYMUSIS LIETUVIŲ POETAS KRISTIJONAS DONELAITIS

IZ. MATUSEVIČIŪTĖ

Šiuos metus Lietuvos Bendruomenė visiems pasaulio išeiviams lietuviams paskelbė Kristijono Donelaičio metais. Tai labai reikšmingas, simbolinis ir net lemtingas įvykis pavergtai tautai, kai laisvės kovotojams išmuštas bet koks ginklas iš rankų.

Nuostabu, kad šis genialus poetas, evangelikų pastorius, šviesus anų tamsių amžių lietuvis, visai nenujautė, kokios didelės literatūrinės ir kultūrinės reikšmės turės jo laisvalaikio poetinė kūryba. Jis mums tartum Apvaizdos siųstas poetas, kurio įtaka nuostabiai auga amžių bėgyje, vis labiau išryškindama jo didžią dvasią, lietuvių tautos meilę ir apskritai žmogaus paskirtį pasaulyje. Didžiausias jo poetinis palikimas yra hegzametru aprašyti metų laikai, įpinant į bendrą gamtos vaizdą ir to meto baudžiauninkų lietuvių būrų gyvenimą. "Metai" yra parašyti pagal klasikinę antikinę graikų ir romėnų literatūrą, sekant Homerą ir lotynų Hesiodą.

Visi vėlesnieji pasaulinio garso lietuviai rašytojai, kaip Antanas Baranauskas, Adomas Mickevičius, Jurgis Baltrušaitis, Milašius, patys suprato savo talento reikšmę ir buvo savo laiko visuomenės priimti ir gerbiami. Kristijonui Donelaičiui poetinė kūryba nebuvo ginklas prieš lietuvių tautos pavergėjus ar socialines negeroves, bet jo poetinė siela, lyg žaisdama sunkiu senoviniu hegzametru, sukūrė nepalyginamos vertės poetinį kūrinį, o lietuvių gęstančiai tautai paliko neįkainuojamą turtą — kalbinį paminklą 250 metų senumo. K. Donelaičio "Metuose" lietuvių kalba net su svetimybėmis, lyg įklimpęs drugelis amžių gintare, perduota gyva, turtinga ir savo formomis lanksti.

Genialusis poetas gimė nuo amžių lietuviškame krašte, Pietų Prūsijoje visai netoli Sudavijos (Suvalkų krašto) prie buvusios Vokietijos ir Lietuvos valstybių sienos. Poetas pasaulį išvydo 1714 m. Lazdynėlių kaime, Gumbinės apsk., netoli Stalupėnų. Mažajam Kristijonui einant septintuosius metus, mirė jo tėvas. Motina pasilikusi su septyniais vaikais sunkiai vertėsi. Norėdama Kristijoną kiek pramokyti, nuvežė į Karaliaučiaus Knypavos katedros mokyklą, kur įstatė į berniukų bendrabutį. Tame bendrabutyje gyvendamas ir vėliau studijuodamas Karaliaučiaus un-te yra daug vargo patyręs, net nedateklių maiste.

Kad būtų atleistas nuo mokesčio už mokslą ir valgį turėjo giedoti katedroje per įvairias pamaldas. Toje mokykloje jis mokėsi tarp 1732 - 36 metų.

1736 m. Kr. Donelaitis įstojo į Karaliaučiaus u-tą, kurį baigė per keturius metus. Čia jis uoliai studijavo teologinius mokslus, senąsias kalbas: graikų, lotynų ir hebrajų, kurios buvo reikalingos prie gilesnių šv. Rašto studijų. Laisvu noru lankė lietuvių kalbos seminarą, norėdamas tobulai pasiruošti pastoriaus darbui lietuvių parapijose. Šį lituanistinį seminarą buvo įkūręs hercogas Albrechtas, tolimas Jogailaičių ainis, tikslu parengti giliai mokslingus pastorius lietuviškajai Prūsijos daliai. To seminaro auklėtinai vra daug nusipelnę lietuvių kalbos mokslui ir literatūrai.

Baigęs mokslus 1740 m. K. Donelaitis buvo paskirtas Stalupėnų pradinės mokyklos kantoriumi ir mokytoju. Po dviejų metų 1742 m. jau buvo pakeltas tos

mokyklos rektorium. Kunigu įšventintas 1743 m. spalio 21 d., o po mėnesio paskirtas Tolminkiemio evangelikų parapijos klebonu, kur šias pareigas ėjo iki savo mirties 1780 m. vasario 18 d.

Kr. Donelaičiui jau teko dirbti mišrioje parapijoje, kur lietuviai sudarė pusę, o gal net ketvirtadalį parapijiečių. Dauguma buvo vokiečių bei prancūzų. Tolminkiemis ir visa Lazdynėlių apylinkė ligi 18 amž. pradžios buvo grynai lietuviškas kraštas. Tik po maro ir badmečio metų (1709 - 1711), kai išmirusių lietuvių vieton buvo atkelta prūsų valdžios zalcburgiečių, meklenburgiečių iš Vestfalijos ir pranzūzų nuo Reino Saar'o krašto. Taigi, ir kolonistai buvo mišrios tautybės ir kalbos.

Vokiečiams kolonistams buvo valdžios suteiktos augštesnės teisės bei privilegijos prieš vietinius gyventojus - lietuvius. Tokiose nepalankiose socialinėse aplinkybėse krašto lietuviškumas labai nukentėjo. Iš išmirusių lietuvių sodžių žemių buvo sudaryti valstybiniai ūkiai - dvarai, kuriuos karalius už nuopelnus dalijo vokiečių didikams. Pasilikusiems gyviems lietuviams, gyvenantiems savo sodybose, buvo uždėta didelė baudžiava, prievartinis darbas dvarui ir pyliavos tikslu gerai ekonomiškai įtvirtinti vokiečius atėjūnus. Taigi, maras ne vien nušlavė Prūsijos didesnę gyventojų dalį, bet gyviems išlikusiems atnešė kelis šimtus metų trukusią vergovę. Tokių pavergtų brolių tarpan buvo pasiųstas skelbti Evangeliją jaunas, išmokslintas, pietistinių pažiūrų kunigas Kr. Donelaitis.

Jo augštas dorovingumas, tautos meilė buvo ne žodžiais, bet visu savo gyvenimu paliudyta. Trisdešimt septynerius metus, pildydamas Dievo valią, uoliai ir nuolankiai dirbo savo tautiečių ir kolonistų sielos labui. Jo didybė yra tame, kad jis nenusisuko nuo pažeminto brolio ir nenuėjo draugautis į dvarų rūmus su kilmingais ir turtuoliais kolonistais.

Vokiečiai ir prancūzai iš augšto žiūrėjo į baudžiavomis apsunkintą ir suvargusį lietuvį būrą (Bauer). Jie laikė lietuvininkus jau beišnykstančia tauta, tokio pat likimo, koks nutiko vakariniams prūsams. Donelaitis, kiek galėdamas, padėjo lietuviams, gindamas juos nuo vokiečių amtmonų ir didžponių brutalumo ir turtų godumo "Metuose" ir pasakėčiose juos dažnai vilkais vadindamas.

Būdamas pats piatistinių pažiūrų, draudė žmones nuo perdidelio svaigalų vartojimo ir persivalgymo. Piatistinės dorybės yra saikas, susivaldymas ir paprastumas. Todėl būrus už girtavimą, nešvankias dainas ir puotavimą stipriai bardavęs. Visame gyvenime matė augštesnę Dievo valią ir skelbė jos pildymą. Bet neapkentė netiesos, skriaudos ir dorinio nupuolimo. Tai mes matome jo byloje už parapijos žemę su amtmonu Ruhigu. Lietuvininkus laikė augščiau atėjūnų prancūzų ir vokiečių. Iš lietuvių reikalavo doro gyvenimo, darbštumo ir lietuviškų papročių laikymo. Tolminkiemio parapijos metrikų knygoje mėgdavo save išsakyti (tas pastabas yra išleidęs Tetzner'is) ar padaryti kokių nors pastabų iš dienos įvykių. Tai patikimiausias šaltinis pažinti patį poetą kaip žmogų ir jo kūrybinius polėkius.

Tolminkiemio parapijos metrikų knygose įrašyta, kad jis buvo vedęs mirusiojo prieš jį buvusio klebono Esseno našlę, Oną Reginą, gimusią 1715 m., teisėjo Ohlenfanto dukterį. Matyt, gyveno savo šeimoje santaikoje, nes apie savo žmoną nėra parašęs jokių pastabų.

Kr. Donelaičiui mirus 1780 m. vasario 18 d., jo našlė visus rankraščius ir laiškus perdavė velionies kaimynui ir bičiuliui Valterkiemio klebonui Jordanui. Ne visi jo palikti rankraščiai ir kiti raštai mus pasiekė. Dalis jų žuvo per prancūzų-vokiečių karą. Nuo visiško pražuvimo jo rankraščius išgelbėjo vokiečių

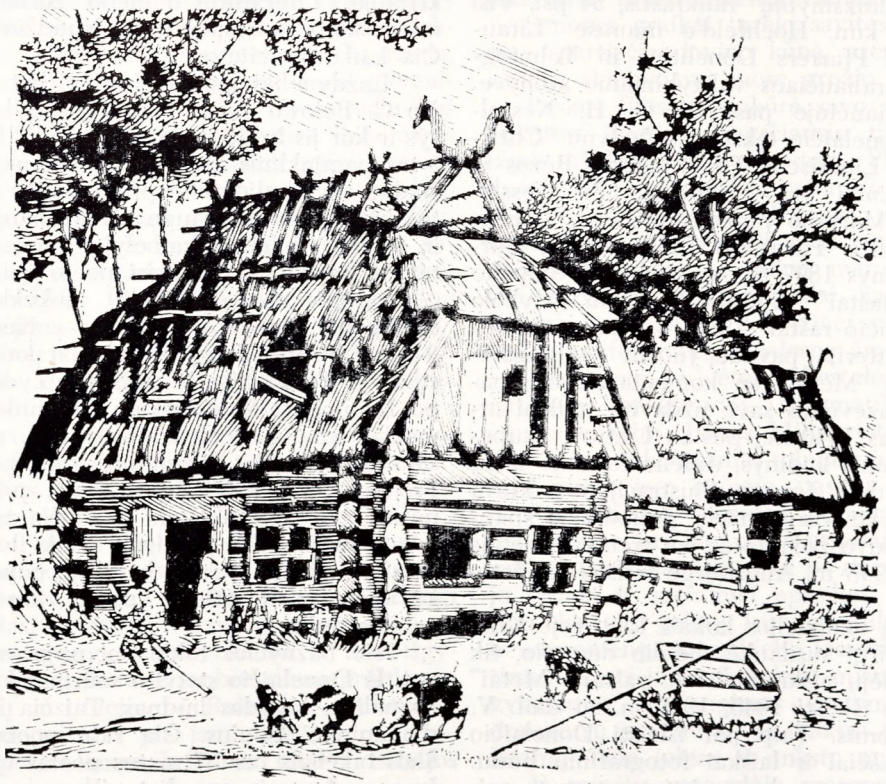

V. JURKŪNAS "METŲ" ILIUSTRACIJA — 1950 M. LAIDA

P. RIMŠA — K. DONELAIČIO MEDALIS

romantikų — Hamann'o ir Herder'io — domėjimasis liaudies kūryba. Jų idėjomis persiėmė ir Karaliaučiaus u-to profesorius Liudvikas Gediminas Rėza. Jis kaip tautosakininkas, rankiodamas po Prūsiją liaudies dainas, jų paprašė ir iš kun. Jordano. Tarp kitų liaudies dainų šis gavo ir dvi lietuviškas Donelaičio giesmes. Rėza jas išvertė į vokiečių kalbą, bet kilus vokiečių-prancūzų karui, o Rėzai dar teko prisidėti prie biblijos vertimo, redaguojamo Karaliaučiaus u-to prof. Kvanto, tai Kr. Donelaičio "Metų" leidimas nusitęsė net iki 1818 metų. Tuo metu po karo jau buvo dingusi didesnė rankraščių dalis. Paliko tik maža poemėlė "Pavasario linksmybių" rankraštis, 54 psl. Visi "Metai" išliko tik kun. Hochfeld'o nuoraše "Litauishe Gedichte des Pfarrers Donelitius in Tolmingkehmen", buvo Karaliaučiaus valstybiniame archyve.

1869 m. Karaliaučiuje pasirodė G. H. Nesselmann'o visi Kr. Donelaičio tekstai su žodynu "Christian Donelitius — Litauische Dichtungen". Rėzos ir Nesselmann'o leidiniai yra svarbiausi. Po Nesselmann'o pasiroodė Martyno Jankaus 1891 m. Tilžėje. "Kristijonas Donelaitis Pavasario Linksmybės", Burbos ir Miluko leidinys 1897 m. Amerikoje. J. Šlapelio "Kr. Donelaičio Raštai" Vilniuje, 1908 m. Mykolo Biržiškos "Duonelaičio raštai" 1928 m. Kaune. Lietuvos Švietimo ministerija pavedė Juozui Ambrazevičiui paruošti visus "Metus" su komentarais originalia kalba. J. Ambrazevičius savo uždavinį puikiai atliko ir buvo išleistas 1940 m., pusiau Lietuvą okupavus rusams, liuksusinis leidinys, didelio formato ir su labai meniškomis dail. Jonyno iliustracijomis, kurių galima gausiai sutikti visoje mūsų periodinėje spaudoje. Šis leidinys buvo pakartotas jau tremties metais esant Vokietijoje 1948 m. Augsburge ir išleistas fotografiniu būdu.

Dabartinės rusų okupacijos laikais Lietuvoje Kristijonas Donelaitis irgi susilaukė didelio dėmesio, tik su komunistinių idėjų aiškinimais. Jo raštai: "Metai" ir pasakėčios buvo išleisti 1945, 1950 m. su dail. V. Jurkūno iliustracijomis. Taip pat išleisti Donelaičio originaliniai rankraščiai ir laiškai fotografiniu būdu. Donelaitis Lietuvoje yra sukomunistintas, nes to reikalauja okupantas. Pvz. Gineitis savo monografijoje apie Kr. Donelaitį, pastebi Donelaičio slaviškų skolinių vartojimą, kas reiškia kultūrinių ryšių buvimą su rytų slavais jau 18 amž. O tam patvirtinti dabar rusai Tolminkiemį, Kr. Donelaičio amžino poilsio vietą, naujai apkrikštijo "Ilinskoje". Šiais metais ir sovietų okupacinė valdžia buvo leidusi sausio mėnesio pradžioje Vilniuje suruošti valstybiniu mastu Kr. Donelaičio minėjimą. Ta proga lietuvių šviesuomenė apie poetą parašė apie 10 ilgesnių studijų bei straipsnių.

Buvo nusiųstas ir specialus korespondentas į Lazdynėlių kaimą, poeto gimtinę ir Tolminkiemį, amžiną poeto poilsio vietą, kur jis palaidotas bažnyčios mūro kriptoje. "Literatūros ir meno" žurnalas Vilniuje 1963 m. paskelbė korespondento įspūdžius iš tos kelionės. Čia kaikurios citatos:

"Lazdynėliai, poeto gimtinė, bet kaip rasti vokiečio G. Belov'o dvare tą vietą, kur kabojo poeto lopšys ir kur jis žaidė su kitais vaikais? Sode buvo pastatytas paminklinis Donelaičiui akmuo, bet jo neradau. Radau tik du didžiulius prūdu — jau tais laikais iškastus ir jų krantus apaugusius storiausiais ąžuolais. Tai ir viskas. Toleliau kalnelyje senojo kaimo kapinės, tai, be abejonės, ten ilsisi poeto tėvai ir protėviai.

Stalupėnuose (1740 - 43) mokyklos irgi neradau. Stalupėnai dabar pavadinti — Nesterrode. Pėsčias išėjau į Tolminkiemį. Iš kalnų ir kalvelių norėjau susidaryti Tolminkiemio peizažą. Žydėjo liepos ir sirpo žemuogės. Aš pasiekiau Tolminkiemį. Iš tolo pamačiau apaugusį medžiais kalnelį, atrodė kaip nuošalus kaimas. Per Šventaines upelį patraukiau į slėnį. Pro senų liepų ir ąžuolų liniją pasirodė apgriuvęs mūras, tai Tolminkiemio bažnyčia, apleista su išdaužytais langais. Čia jos sienų nišoje ilsisi Kristijono Donelaičio kūnas. Sienose barkšojo paprasti imūryti laukų akmenys, ir krūmai augo į vidų pro langus ir išverstas duris.

Prie bažnyčios tokie pat apgriuvę ir apleisti kapai. Iš Donelaičio statytos mūrinės klebonijos jau nieko nelikę. Vaizdas liūdnas. Tai čia ilsisi didysis baudžiauninkų dainius. Čia rašė poetas savo "Metus". Šiais takeliais per 37 metus poetas vaikščiojo ir mokė žmones doros ir gerų lietuviškų papročių. Poetas kartais prie metrikų įrašydavo ir savo bėdų: "Kai šitai

rašiau, buvau 65-rių metų ir jau kurčias. Bet galvoju aš dar puikiai, ką žino ir mano procentorius H. Šulcas. Scripsi a. domino 1778 balandžio 2 d., ketvirtadienį po pietų".

Apie save ir amtmoną (jis norėjo susigrąžinti iš jo pievą) rašė: "Aš ne ligotas, o senas ir nemačiau reikalo, tau liepiant eiti į laukus, per trisdešimt penkerius metus, kai štai 1778 m. dabar rašau, tik vieną kartą sirgau ir negalėjau nueiti į bažnyčią...

Savo šešiasdešimt penktaisiais amžiaus metais galėjau be akinių skaityti ir smulkų šriftą. Šį smulkų raštą aš irgi parašiau 1778 m. be akinių...

Garbė Dievui, tebenešioju pagarbos vertus žilus plaukus ir prieš nieką pasaulyje neturiu ko gėdytis. Tu tik vienas laikai man gėda, kad aš šįmet jau nebepajėgiu ūkininkauti... Netiesa, kad aš būčiau ką gero iš savo artimo neteisėtai geidęs. Visa parapija tegu stoja akistaton ir pasako; o tave dargi kape tulas bekeiks! Tegu tik tavo uošvė prabyla. Koks baisus kada nors turėtų būti tavo galas..."

Donelaičio pranašiški žodžiai labai keistai sutapo su tragiška amtmono Ruigio mirtimi. Vos mėnesį pragyvenęs poetą Donelaitį, jis mirė nuo nesiliaujančio burnos kraujoplūdžio. Ruigas buvo paskutinis, kurį palaidojo Tolminkiemio bažnyčioje.

Samanynės sodykelio kvepiančios liepos viliojo paėjėti tuo keliu. Amtmonas Beringas klasta buvo išvedęs šį kelią per Donelaičio parapijos pievą ir tada apsodinęs medžiais. Pro storus šimtamečių medžių kamienus dešinėn ir kairėn vėrėsi javų laukai. Pagaliau akiratį uždengė miškas, milžiniški ąžuolai, šimtamečiai garbanočiai. Tie ąžuolai matė baudžiavų laikus. Medžių vainikai buvo pilni bičių. Rodėsi, kad Donelaitis stovi tarp milžiniškų ąžuolų. Leidosi saulė, o Šventainės krūmuose viena po kitos pragydo lakštingalos. Čia jos taip gieda nuo Donelaičio laikų:

"Smuikai tau ir kanklės tur su gėda nutilti,
Kad rykaudama tu savo saldų pakeli balsą".

ŠIŲ DIENŲ JAUNUOLIO AUKLĖJIMAS IR ŠVIETIMAS

E. KRIKŠČIŪNIENĖ

Šių dienų švietimo sistema atsidūrė krizėje, ji nėra pritaikinta šių dienų reikalavimams, nes gyvenimas tapo perdaug įtemptas, perdaug komplikuotas. Mokykla nespėja konkuruoti su kinu ir televizija. Žinoma, panašių krizių yra buvę ir anksčiau. Jos ateidavo su kiekvienu didesniu atradimu. Atradus siuvamą mašiną buvo nuogąstaujama, kad siuvėjai liks be darbo, atradus automobilį, buvo bijoma, kad arklys su savo vežimėliu nepajėgs su juo konkuruoti. Kiekvienas atradimas pakeitė ekonominę santvarką nauja, kuri pareikalavo daugiau darbo jėgos, ir vėl gyvenimas ėjo toliau. Reikia tikėtis, kad ir šiame technikos amžiuje dalykai nusistovės, bet dabarties laikotarpis galima laikyti pereinamu chaoso laikotarpiu, nes šie 20-tojo amžiaus atradimai elektros srityje sujudino visus žmogaus pojūčius. Jeigu galima būtų išsireikšti, kad siuvama mašina patobulino žmogaus rankas, pagreitino jų darbą, o automobilis kojas - susisiekimą, tai televizija, radijas, kinas, nuostabiai pagreitino žmogaus sugebėjimą matyti ir girdėti visą pasaulį. Sumanūs skelbimų demonstratoriai televizijoj netgi sugeba veikti ir žmogaus jutimą. Visa tai įgalina žmogų pergyventi daug per trumpą laiką.

Šis amžius yra taip pat netikrumo amžius. Žmogus jaučia reikalą žengti pirmyn, keisti baldus, namus, automobilius, veržtis į geresnį darbą, geresnę kaimynystę ir t.t.

Visa tai yra lydima angliškai taip vadinamo *anxiety*, baimės netekti šių visų gėrybių, nes, augštesnės vietos pasiekus, negali sustoti vietoje, kadangi gali atsirasti kitas, geresnis, ir tave pakeisti.

Mūsų jaunimas auga šiame chaose ir turi išgyventi laiko problemas drauge su brendimo problemomis. Todėl visų institucijų — Bažnyčios, valstybės, mokyklos, šeimos reikalas yra jam padėti.

Pirmiausia peržvelkime švietimo tikslus istorijos bėgyje.

Auklėjimas, švietimas, charakterio formavimas yra neatskiriami dalykai. Anglų kalboje visa tai apjungia žodis *education*. Visais laikais visos valstybės turėjo savo auklėjimo sistemas ir tikslus.

Žydai nuo senų laikų daug dėmesio skyrė vaikui. Iš mažens dienų atrinkdami gabesniuosius, mokydavo juos išminties tam, kad išauklėtų tinkamais dvasiniais savo bendruomenės vadais.

Senovės graikai turėjo savitas pažiūras į auklėjimą. Spartiečiai lavino kūną, atėniečiai auklėjo savo vaikus, skiepydami juose grožio pajautimą.

Paskiri filosofai sukūrė savo auklėjimo filosofijas. Sokratas švietimo augsčiausiu tikslu statė atradimą tiesos, išblaškymą nežinojimo. Platono idealas buvo duoti sielai ir kūnui augsčiausio pasiekiamo tobulumo. Anglų filosofas Miltonas pilnutiniu auklėjimu laikė išmokymą vykdyti visas pareigas — privačias ir valstybines, karo ar taikos metu — teisingai, vykusiai, garbingai. Kantas skelbė, kad vaikus reikia auklėti ne pasisekimui dabartinėj visuomenėj, bet tam, kad jie suformuotų idealesnę žmoniją ateityje.

Didžiajam auklėtojui Pestalozzi švietimas reiškė natūralų, progresyvų, sistematišką vystymąsi visų žmogaus galių. James Mill švietimo tikslu laikė padaryti individą galimai tobulesniu laimės instrumentu visų pirma jam pačiam, paskui kitiems.

Amerikiečių filosofas James skelbė, kad švietimas yra ne kas kita, kaip organizavimas įpročių, elgsenos ir veiksmo tam, kad jie darytų individą tinkamą jo fizinei ir socialinei aplinkai. Kultivuoti jo galias taip, kad jis galėtų įsijungti pilnai ir laisvu noru į bendruomenę. Amerikietis Dewey pareiškė, kad švietimas neturi jokio iš anksto nustatyto tikslo: kadangi gyvenimas yra augimas - vystymasis, švietimas eina drauge su gyvenimu. Jis taikosi prie gyvenimo reikalavimų, nėra jokios iš anksto nustatytos krypties.

Iš minėtų pavyzdžių matome, kad kalbant apie

KAUNO VALSTYBINĖ "AUŠROS" MERGAIČIŲ GIMNAZIJA ŠIEMET ŠVENČIANTI 100 METŲ JUBILĖJŲ

tai, kas vadinama *education*, reikia kalbėti apie individo formavimą, sistemišką jo švietimą bei paruošimą įsijungti į jo laiko visuomenę.

Kiekvienas suaugęs žmogus turi moralę pareigą augančiai kartai pagal savo sugebėjimus perduoti žmonijos sukurtus kultūros lobius — kiekvienas gali būti auklėtojas platesne prasme. Kad tas būtų galima įvykdyti reikia pirma pažinti augančią kartą.

Jaunimo brendimo amžius yra pereinamasis laikotarpis tarp vaiko ir pilnai išsivysčiusio individo. Mergaitė pasiekus 12-kos metų, berniukas 14-kos metų amžiaus atsiduria naujame kelyje, vedančiame jį į suaugusio žmogaus gyvenimą. Šis laikotarpis pasižymi staigiu augimu ir keitimusi. Vaikas augo ir vystėsi visą laiką, bet jo augimas tiek fizinis, tiek dvasinis buvo lėtas, tvarkingas, saugus. Būdamas priešmokykliniame amžiuje, jis gyveno savitame pasaulyje, ta pačia diena. Jis mėgo žaidimus, pasakas, nes jam nebuvo aiškaus skirtumo tarp fantazijos ir tikrovės. Pradedant mokykliniu amžiumi jo protavimo galia stiprėjo, atmintis veikė gerai, mokymasis jam buvo lyg žaidimas. Jis labai domėjosi išoriniu pasauliu, statydamas tėvams begales klausimų. Autoriteto atžvilgiu jis buvo nusistatęs pozityviai, nes klausyti vyresnių jam dar nebuvo sunku. Mergaitė, pradedant 10-tais, o berniukas 12-tais pradėjo kritiškiau stebėti aplinkos gyvenimą. Jame pradėjo kilti abejonės. Jis lengvai pajėgė statyti klausimus, bet nevisuomet suprato jam duotus atsakymus. Nuo išorinio vaiko pasaulio jis pradėjo atsigrįžti į savąjį vidaus pasaulį.

Brendimo metu vyksta dideli anatominiai - fiziologiniai reiškiniai: smarkus augimas, kūno formų išsivystymas, balso pasikeitimas, širdies, plaučių padidėjimas, smegenų plutos pasikeitimas. Jaunuolis tame amžiuje palankus įvairioms ligoms, nes greitas augimas nusilpnina jo kūną.

Šis fizinis procesas yra lydimas dvasinio ir intelektinio vystymosi. Mergaitė nori būti graži, moderni, populiari. Joje atsiranda polinkis į melodiją, ritmą. Atsiranda pamėgimas populiarių dainų, noras šokti. Berniukas nori būti vyriškas, stiprus, geros sudėties. Tiek vienas, tiek kitas praleidžia nemaža laiko prieš veidrodį. Jo dvasinis pasaulis begalo turtingas. Bendros tiesos jam lengvai suprantamos. Jo protavimo galia beveik taip pat tobula, kaip suaugusio, tik deja, neturėdamas gyvenimo patirties, jis dažnai daro bendras išvadas, kurios suaugusiam atrodo naivios. Jaunuolis moka suvaldyti ir paslėpti savo jausmus. Jis nesidalina jais, nes jo vistiek niekas nesupras. Iš čia kyla jo linkimas prie užsidarymo, kūrybos.

Svarbiausias to amžiaus bruožas, — veržimasis prie savistovumo. Jis nenori būti laikomas vaiku. Jam sunku pripažinti autoritetą. Priimti kito įsakymus jam atrodo atsisakyti savojo aš, išsižadėti savo asmenybės. Tai nėra blogos valios, tik natūralaus jo vystymosi požymis. Brėstąs jaunuolis nepripažįsta jokių kompromisų, jis nenori derintis prie sąlygų, jis nėra gerbėjas tradicijų, tačiau širdies gilumoje jis pilnas idealų. Jam tik atrodo, kad viskas turėtų būti geriau, tobuliau sutvarkyta. Jis trokšta darbo, veikimo. Jis nemėgsta klausyti, nes tai būdinga vaikui, tačiau jis ilgisi vadovo. Jis nori būti laisvas, tačiau mielai klauso to, kuris jam patinka. Nors jis nekenčia sentimentalumo, tikrumoje jis yra nuotaikos ir jausmo žmogus. Jo jausmų pasaulis nuolat keičiasi, neturi aiškaus turinio.

Iškyla tikėjimo ir mokslų santykių problema. Tame amžiuje jaunuolis pradeda abejoti religijos tiesomis, nes jam abejoti patinka. Dorinė kova dar sunkesnė už pasauležiūrinę. Čia auklėtojų ir tėvų pareiga suprasti jaunuolį, neatrodyti perdaug senoviškais. Kova su brėstančiu jaunuoliu kartais yra jo būsimo charakterio laužymas. Jo mokymas ir auklėjimas reikalauja tvirtos rankos, supratimo, susilaikymo nuo priekaištų. Net ir tai, kas atrodo neigiama, kartais turi savo prasmę. Be kritiškumo pasaulyje negali būti pažangos. Jaunoji karta visuomet bus skirtinga nuo senosios. Mokytojai, tėvai, draugai veikia jaunuolį ne tiesioginiai. Ne tai ką jiems kalbama, bet tai, ką jie aplinkui mato, palieka jiems neišdildomą įspūdį. Kontaktas tarp auklėtojo ir auklėjamojo susidaro per nesąmoningą sugestiją. Jei tėvai bus perdaug autoritetingi, neatlaidūs, jie neteks vaikų pasitikėjimo ir visiškai praras su jais kontaktą. Tėvų pareiga padėti jaunuoliams pergyventi šita audringą laikotarpį, su kurio pabaiga apie 17 - 18-tus metus jaunuolis pasieks ramesnio vystymosi laikotarpio. Jis pasijus daug išgyvenęs ir daug išsiaiškinęs. Jame įvyks pasaulėžiūrinis apsisprendimas, tikėjimo ir mokslų suderinimas. Jis links prie gilesnio galvojimo.

Mokytojo pareiga padėti vaikui išgyventi didžiuosius dvasinius kompleksus, kurie tėvams dažniausiai

nepasiekiami. Kad mokytojas turėtų įtakos mokiniams jis visų pirma turi būti autoritetas — ne tik pastatytas autoriteto vietoje, bet visų mokinių tokiu pripažintas. Jis privalo sugebėti valdyti, turi pasižymėti sumanumu, valia, orientacija, sąžiningumu, entuziazmu. Mokinių atžvilgiu jis turi būti draugiškas. Jis turi naudoti humaniškumą, ne prievartą. Jis turi padėti mokiniui išsiugdyti pasitikėjimą savimi.

Drausmė yra vienas iš svarbiausių dalykų. Bet drausmė turi būti vidinė, ne išviršinė. Išorinė drausmė, pagrįsta baime, jėga, dresūra neauklėja charakterio, nelavina vaiko valios, jinai šitas savybes žlugdo. Tikrą drausmingumą išugdyti, reiškia vaiką įstatyti į tokias sąlygas, jį taip rūpestingai prižiūrėti, kad jokiam nusikaltimui neliktų vietos. Sėkmingam auklėjimui reikalingas moralinis pratinimas. Žinojimas ir galvojimas dar nesudaro charakterio. Čia svarbiausią vaidmenį atlieka šeima. Šeimoje įgyjamos tradicijos. Žinoma, šeimos įtaka gali būti teigiama ir neigiama. Šeima, kurioje vyrauja principų ir tradicijų stoka, savitarpio nesantaika, gali visiškai sugadinti vaiko prigimtį. Vaiko psichinį vystymąsi veikia ir socialinė aplinka ir sąlygos, kuriose jo šeima gyvena.

Šių dienų jaunimas yra lyg auka tų visų nepastovumų, kuriuos jis mato aplink save. Nėra abejonės, kad aplinka, kurioje jis auga, nėra tokia, kuri padarytų jo vystymąsi tikru ir lengvu. Jaunimo nusikaltimai yra puikus įrodymas, kad jis nėra pajėgus tinkamai tvarkytis. Žinoma, nusikaltimai nėra vienintelis įrodymas, kad mes neatliekame pilnai savo uždavinio padėti jaunimui tinkamai subręsti. Galbūt mažiau pastebimas, bet svarbesnis dalykas, nes jis yra būdingas daugumai šeimų, yra bendra įtampa, stoka pasitikėjimo tarp vaikų ir tėvų. Vien tas faktas, kad tėvai yra susirūpinę savo vaikais, jau rodo, kad kažkas yra netvarkoj. Jaunimas dažnai atrodo neturi pakankamai tikslo, dažnai atrodo, kad jis nežino, ko jis norėtų atsiekti, ar kuo tikėti. Jis reikalauja visokių privilegijų, kuriomis naudojasi suaugę, bet nenori prisiimti su jomis einančios atsakomybės. Moralės dalykuose tėvai dažnai jaučia, kad kažkas yra netvarkoj su jų vaiku, bet paprastai jie paskutiniai sužino apie vaikų prasižengimus, nes vaikas nuo jų labiausiai slepiasi, pasąmonėj jausdamas, kad tėvai buvo atsakingi už tą, ką jis peržengė. Kai tėvai sužino, kad tai, ko jie bijojo, yra įvykę, jie atsiduria beviltiškoje padėty. Ką nors daryti jau pervėlu.

Jaunimas dažnai skundžiasi, kad jis nežino kas gera, kas bloga, bet bendras nusistatymas yra, kad viskas, kur tu nebūsi sučiuptas, yra, turbūt, gera. Mokyklose tas labai pastebima. Netgi universitetuose, jeigu pasitaiko galimybė išgauti egzaminų paslaptį, tie, kurie gali ir nori užmokėti kainą, egzaminus išlaikys geriau, negu tie, kurie laikysis senoviškų mokymosi metodų. Žinoma, daug lengviau yra pasisamdyti ką parašyti temą, negu prisiversti sėstis prie knygų.

Nors tėvai galvoja, kad jų laikais viskas buvo kitaip ir, žinoma, geriau, reikia pasakyti, kad dauguma šių dienų jaunuolių rimtai parodo daugiau noro suprasti dalykus, sužinoti kodėl, ir stengiasi surasti jį patenkinantį gyvenimo kelią, įsigyti jam tinkamą profesiją. Taip pat neteisinga yra kiekvienu atveju smerkti tėvus už visus jų vaikų nusižengimus. Visuomenėj labai priimta versti kaltę tėvams už kiekvieną didesnį vaiko nusižengimą, tuoj ieškant, kur tėvai netinkamai elgėsi. Jeigu tėvai yra kalti, tai kas nors yra netvarkoj visoje visuomenės santvarkoje, nes dauguma tėvų yra dori piliečiai, kurie sunkiai dirba dėl geresnės vaikų ateities. Žinoma, jų įsitikinimai bei auklėjimo metodai gali būti klaidingi, bet niekas negali teisti jų už tai, ko jie nesuprato.

Nusikaltimai yra seni, kaip senas pasaulis, tik šių dienų gyvenime jie turi geresnę dirvą plėstis. Bet, kad galėtume juos sustabdyti, turėtume užbėgti jiems už akių. Mus turėtų gąsdinti ne faktas, kad vaikas įėjęs į krautuvę prisirinko kišenius daiktų, bet tas, kad jų būriai betiksliai slankioja miesto gatvėmis.

Taigi tektų dar karta pabrėžti, kad tėvai turėtų daugiau pažinti savo vaikus, reikalauti iš jų didesnės atsakomybės, teikti jiems didesnės dvasinės paramos.

KAUNO VALSTYBINĖS "AUŠROS" MERGAIČIŲ GIMNAZIJOS PEDAGOGAI 1937 M.

Jeigu tėvai nori geriau suprasti savo brėstančius vaikus, jie turėtų daugiau dėmesio kreipti į juos nuo mažens. Daugumos dvasinių problemų pagrinde yra stoka meilės. Tėvai, neturėdami laiko ar noro užsiimti su savo vaikais, dažnai tenkina jų norus, duoda pinigų vien tam, kad ko greičiausia jais nusikratytų. Vaikas pasidaro nepatenkinamas. Jo norai didėja, bet jie nepadaro jį laimingą, nes esmėje jis ieško ne to, ką gauna. Jis ieško dėmesnio, pripažinimo. Neradęs jo pas tėvus, jis tampa irzlus klasėje. Dėl nedraugiškų savybių nepripažintas ar pajuoktas mokykloje, jis kaip paskutinę išeitį pasirenka gatvės kompaniją vien dėlto, kad ten buvo šiltai priimtas.

Vienintėlė išeitis mums lietuviams yra jaunimo organizacijos, sudarymas jiems sąlygų pažinti vieniems kitus ir susirasti juos auklėjančius užsiėmimus.

Nepamirškime taip pat, kad savo vaikams mes tap pat atrodome nesuprantami. Jiems taip pat atrodo, kad mes vieno iš jų reikalaujame, o patys darome kita. Jie juk nežino, kad motina, kurios sūnus ar duktė brendimo metuose pro uždangą žengia į pilną gyvenimą tuo laiku, kai motinai ta uždanga leidžiasi, ji pati išgyvena ne mažesnę krizę. Jie nežino taip pat, kad tėvas, pasiekęs vidutinio amžiaus, dažnai persvarsto savo gyvenimą. Jis pradeda apmąstyti, ar jis pasiekė to, ką buvo užsimojęs, ir, galbūt, daug pergyvena, pradėjęs suprasti, kad laikas jo siekimams įvykdyti darosi vis trumpesnis ir kad jam pamažu pradeda aiškėti, kad jo siekimai liks tik jaunų dienų svajonėmis. Kartais, galbūt, nekenktų pasidalinti su vaikais, pakalbėti kaip lygus su lygiu, nevaizduoti visa žinančio ir neklystančio autoriteto, nes silpnybės, kad ir labiausiai slepiamos, nėra nepastebimos.

Intelektualinio auklėjimo pusę sudaro pats mokymas, švietimas, kitaip sakant žinių perdavimas iš mokytojo ir priėmimas iš mokinio pusės. Čia mokykla susiduria su individualinių skirtimų problema, nes kiekvieno mokinio protinis pajėgumas nėra vienodas. Ši protinio pajėgumo sąvoka psichologijoj nevienodai apibrėžiama. Vieni tuo pajėgumu laiko sugebėjimą abstrakčiai galvoti, kiti riša jį su tinkamumu mokslus eiti. Bendrai paėmus mokykloje protiniu pajėgumu laikoma amžiui ir išsilavinimui atitinkantis orientavimasis laike, erdvėje ir įvykiuose. Protiniam pajėgumui matuoti yra naudojami specialūs amžiui pritaikyti taip vadinami IQ testai. Pirmas sistemiškai paruoštas testas buvo sudarytas Prancūzijoje, taip vadinamas Binet testas, atrinkti vaikams, netinkantiems bendroms mokykloms. Šis testas tapo labai populiarus ir tebėra vartojamas. Amerikoj buvo sudarytas vadinamas Army Alpha testas, netinkamiems kariuomenei vyrams atrinkti. Laikui bėgant tų testų atsirado labai daug. Šie testai gali būti grupiniai ar individualūs. Absoliučiai nustatyti žmogaus inteligenciją nėra įmanoma, todėl tie testai turi tik lyginamosios vertės. Pagal gautą pažymį nustatomas vaiko protinis amžius. Pavyzdžiui mokinys gauna rezultatą tokį, kuris vidutiniškai pasiekiamas 12 metų protinio amžiaus. Protinį amžių padalinus iš individo chronologinio amžiaus ir padauginus iš 100 gaunamas Intelligence quotient. Jei 12 metų protinio amžiaus vaikas tėra 10-ties metų amžiaus jo IQ yra 120.

Priešmokyklinio amžiaus vaikams duodami daiktiniai testai, dėliojimas kaladėlių, paveikslėlių sudarymas ir t.t. Mokyklinio amžiaus vaikams duodami rašomieji testai. Gimnazijose duodami testai, kur reikia atlikti eilę aritmetikos, atminties, orientacijos uždavinių. Taip pat įvertinamas žodyno gausumas, pastabumas, sugebėjimas planuoti. Vidutinių gabumų asmuo skaitomas tas, kurio rodiklis yra 100 taškų. Apie 50% žmonių turi I.Q. tarp 90 ir 110 taškų. Tik keli procentai gauna 60-70 — silpnaprotiai, arba per 130-140 — labai gabūs. Yra nustatyta, kad sėkmingam studijų baigimui reikalinga 115 taškų I.Q.

Labai svarbu, kad mokinys pasiektų savo protinį pajėgumą. Tėvam jis nėra sakomas, tik maždaug duodamas suprasti, nes yra pastebėta, kad išdavimas vaiko protinio pajėgumo atneša daugiau žalos, negu naudos. Aukletojui labai svarbu žinoti ribas tarp vaiko atydumo išnaudojimo ir kenksmingo nuovargio atsiradimo. Nuovargio reiškiniai ypatingai jaučiami apie 15-tus amžiaus metus. Jaunuoliai tame amžiuje turi gauti užtenkamai poilsio. Jokie dirbtini būdai, kaip juoda kava, nepateisinami. Egzaminams mokinys turi būti paruoštas per visą metų kursą, o ne per kelias nemigo naktis.

Sunku taip pat reikalauti, kad mokinys sėdėtų ir tylėtų ištisai, kada besikeičiąs vaiko organizmas neleidžia jam ištverti vienoje pozoje. Todėl mokytojai turi naudoti tinkamus metodus, kurie leidžia vaikams patiems kuo daugiau reikštis. Čia Amerikoje visai nepripažįstamas vadinamas paskaitinis metodas, kuriuo dauguma mokytojų naudojasi Europoje. Mokytojas čia tik veda, nustato kryptį, mokiniai yra aktyvūs, jie mokosi per darbą. Klasėje svarbiausias asmuo yra mokinys, ne mokytojas. Žinoma, mokytojas neturi paleisti vadžių nė vienam momentui, nes gali atsirasti netvarkos ar tuščio plepėjimo pavojus.

Brendimo laikotarpy, smegenų ir nervų sistemoms besivystant, iškyla aikštėn gabumai ir įvairūs dvasiniai sutrikimai. Vieni tų sutrikimų pasireiškia kaip charaktero ar valios stoka, kiti siekia pilnos beprotybės. Kartais šios ligos lydimos pastebimų kūninių netobulumų, kitos yra gerai maskuotos. Čia mokytojas turi gerai pažinti ne tik vaiką, bet ir jo šeimą, aplinką, kad galėtų jam padėti. Fiziniai nuskriausti jaunuoliai, kaip raiši, kuproti šitame amžiuje pradeda labai pergyventi savo padėtį ir įpuola į melancholijos būklę. Jų beviltiška padėtis turi būti kompensuota dvasinio savimi pasitikėjimo kėlimu ir jų dėmesio nukreipimu į estetines vertybes.

Pedagogikoj visiems mokiniams labiausiai taikytinos pozityvios priemonės: garbės ir grožio pajautimo skatinimas. Gabieji mokiniai turėtų būti atrenkami ir specialiai lavinami. Šiame krašte yra daug mokyklų, kuriose gabieji talpinami į atskiras klases, yra net atskirų jiems gimnazijų.

Kaip matome, vaikų auklėjimas nėra nesudėtingas dalykas. Dažnai girdime visuomenėje balsų, kad mokytojai gauna dideles algas ir ilgas atostogas. Bet taip pat tenka dažnai išgirsti, dviejų ar trijų vaikų motiną atostogų metu dejuojant, kad ji tik laukia kol pasibaigs vaikams atostogos, nes jie ją tiesiog iš proto varo. Būtų labai gera, kad tėvai nebandytų nusikratyti vaikų, bet rastų su jais bendrą kalbą. Aš galiu užtikrinti, kad vaikai labai nori to bendradarbiavimo. Nežiūrint visų riaušių, kurios taip būdingos jų amžiui, jie nori jaustis saugūs, turėti po kojomis stiprius pagrindus. Išsikalbėjus su jais pamatai, kad jie protauja teisingai ir realiai, ir galutinėj išvadoj sutinka su vyresniųjų nuomone, o jeigu ir atrodys, kad jie mums prieštarauja ir neįvertina mūsų pastangų, išlikime stiprūs, nes įvertinimas ateis vėliau, kai tai, ka jiems būsime įdiegę susiformuos į nusistovėjusią kilnią asmenybę, kuri bus tinkamai išauklėta šių dienų gyvenimui ir atneš laimės sau ir kitiem.

MERGAITĖ PRIE LAIKRODŽIO

VANDA BALUKIENĖ

RUDENS SMUIKAI

SOFIJA OŽELIENĖ

Aš kas vakaras būdama svajoju
Ir paklystu tolyje — padangių pakraščiuos.
Vieniša pasaulyje, tartum tuščiuos namuos,
O širdis — vien smuiko muzika gailioji . . .

Petronėlė Orintaitė

Pro sunkias miegamojo kambario užuolaidas prasiveržęs rytmečio saulės spindulys linksmai žaidė tualetiniame veidrodyje.

Kristina, sunėrusi rankas už galvos, pusiau primerktomis akimis sekė šį saulės žaismą ir stengėsi mintyje atkurti nežemiško grožio smuiko melodiją, nutrūkusią drauge su sapnu . . . Tačiau veltui, melodija, kiek primenanti Pagannini koncertą, nuskambėjo amžinai . . .

— Mamyt, ar miegi? — papūrusi Vidos galvutė, pasirodžiusi duryse, grąžino Kristiną realybėn.

— Danutė susilaukė dukrytės šiąnakt. Skambino Aleksas, tėvelis kalbasi, — vienu atsikvėpimu išdrožė motinai Vida.

— Ačiū Dievui, — šoko iš lovos Kristina.

— Labas rytas, močiute, — linksmai pasveikino ją vyras, perduodamas telefono ragelį.

— Sveikas, — pasveikino ji žentą. — Aleksai, mielas, kaip Danutė, kaip mažytė jaučiasi?

— Puikiausiai — jos abi sveikina senelius.

— Ačiū! Prisipažink, bijojai? — pajuokavo ji.

— Tikrai taip, mamyt, — prisipažino laimingas tėvas.

Prie pusryčių Vida su Šarūnu nerimo, besididžiuodami įgytu dėdės ir tetos titulu, tačiau, penkiolikametis "dėdė" neslėpė nusivylimo — geriau būtų berniukas gimęs . . . Vaikams išvykus į gimnaziją, Petras kreipėsi į žmoną:

— Rudenėjam, brangioji, jau ir anūkės susilaukėme.

— Rudenėjam, — ji glostė apšarmojusią vyro galvą.

— Ir rudenį būna šiltų, saulėtų dienų, — tęsė Kristina.

— Ruduo prasmingiausias gyvenimo laikotarpis, pagal mane. Lik sveika, skubu, svarbią bylą šiandien turiu. Danutę grįždamas aplankysiu.

— Laimingai, aš neužilgo eisiu pas Danutę. Aplankysiu ir Adą.

— A, nuotaikų ponia, — nusišypsojo. Pamatęs Kristinos priekaištingą žvilgsnį, pasakė:

— Tyliu, nepyk, ji puiki, talentinga, tačiau po dausas perdažnai skraido ir Donatui nemažai vargo saugiai ją žemėn sugrąžinti . . .

Spalio rytmetis buvo skaidrus ir vėsokas. Ankstyvos šalnos pakąsti lapai žėrėjo visais aukso ir vario atspindžiais.

Sidabriniai voratinklių siūlai raizgėsi medžiuose, ir lengvo vėjelio pagauti draikėsi ore.

Tyli rudens melancholija skverbėsi Kristinos sielon sukeldama neaiškų nerimą — lyg gailestį kažkam nebesugrįžtančiam . . .

Besileisdama parko laiptais žemyn į Laisvės Alėją, ji sustojo ties plačiai išsikerojusiu, sodriai žaliuojančiu ąžuolu. Prisiminė, kai pavasario spindinčioje die-

MOTERYS MAUDO VAIKĄ

H. MOORE

noje, naujai sužaliavusių medžių fone, tas pat ąžuolas nuogomis, juodomis šakomis, atrodė klaikiai nykus. Prisiminė kaip toks kontrastas neigiamai paveikė Tolstojaus herojų, kunigaikštį Andriejų — lyg simbolizuodamas jam gyvenimo rezignaciją, ir kaip jis nudžiugo, kai po kurio laiko, grįždamas iš Rostovų, pamatė tą patį ąžuolą naujai atgimusį ir vešliai sužaliavusį, o Natašos vaizdas sukėlė vilčių naujam gyvenimui.

Danutė pasitiko motiną džiaugsmingai:

— Mamyt, aš labai laiminga, — ištarė, glausdama dukrytę prie savęs.

— Ir aš, dukryt, — glamonėjo ir glostė šviesias Danutės garbanas. Paėmusi į rankas mažą, gležną būtybę, palaimino ją kryžiaus ženklu.

— Mamyt, ar ir tu jauteisi laiminga mane pagimdžiusi? Supranti, mamyt, — tęsė Danutė, pagauta noro išsakyti motinai pirmosios motinystės džiaugsmą, — kai įžengė Aleksas, nešinas glėbiu rožių, jis man pasirodė dar brangesnis, dar artimesnis, — mano kūdikio tėvas . . .

— Toji valanda, kai tu skaidriu balseliu pasveikinai pasaulį, buvo man laimingiausia, — glostydama įraudusį dukros veidą pasakojo Kristina. — Laukdama kūdikio, jausdavausi lyg būčiau ypatingoje Apvaizdos globoje — giedra sieloje, jokių abejonių . . .

Motina ir duktė jautėsi vienodai prieš didžią paslaptį — žmogaus į pasaulį atėjimą.

Atsisveikinusi Danutę, Kristina iš Laisvės Alėjos pasuko į Karo muzėjaus sodelį. Čia krykštavo lapais čežėdami vaikai ir vežimėliuose ramiai snaudė kūdikiai. Nežinomojo Kario kapas skendėjo vakarykščiai uždėtų chrizantemų vainikuose. Kristina išėjo į Putvinskio gatvę, veriančią akį namų baltumu ir langų veidrodiniais stiklais, rudens spalvomis nužerto Žaliakalnio papėdėje.

Įėjusi pro vijoklinėmis rožėmis apaugusius vartelius, paspaudė durų skambutį po užrašu: Med. dr. Donatas Užubalys, chirurgas.

— Sveika, brangioji, sveikinu su anūke, tik ką Donatas skambino iš ligoninės, — pasitiko Kristiną visad nuoširdi ir impulsyvi Ada Užubalienė.

— Laiminga tu — puikūs tavo vaikai, ir anūkės susilaukei, — jos balse suskambėjo skausmas. Kristina suprato, kad tai ne pavydas, tik sunkiai išgyvenamas bevaikės moters sielvartas.

— Tiek metų praėjo, aš tebekenčiu, — esu savo negimusio kūdikio žudikė . . . Ilgus metus sapne girdėdavau balsą, mama, mama . . .

— Ada, mieloji, — juk gydytojų konsiliumas vienbalsiai nutarė gelbėti tavo gyvybę, — ramino ją Kristina.

— Ak, ir Marius savaip ramina mane. Gal tik tariamai "išgelbėjo", kas žino? . . . Štai jo laiškas, šį rytą atėjo, bijau — paskutinis, suvirpėjo jos balsas. —Ir tau yra keletas žodžių, — ištiesė ji lašką ir paslėpė veidą rankose.

— Mariui blogiau? — susirūpino Kristina. Greit suradusi savo vardą, skaitė: "Pasakyk Kristinai, kad seniai jai atleidau, nepykstu, nes mylėjau ir niekad nebuvau nustojęs mylėti".

— Daug skausmo suteikiau Mariui grąžindama žodį, žinau . . . Tik pažinusi Petrą — pažinau tikrąją meilę ir supratau, kad šiltai draugiško jausmo, kurį jaučiau jam nuo pat vaikystės dienų, neužtenka, kad surišus drauge gyvenimą . . . Tačiau, Marius man brangus, kaip skaisčios jaunystės gražiausi prisiminimai . . .

— susijaudinusi ištarė Kristina.

— Skaityk toliau, — paprašė Ada, susigūžusi sofos kamputyje. "Tik ant mirties slenksčio pradedi geriau suvokti gyvenimo prasmę, perkainuoji vertybes, ir sutramdai maištaujančią sielą. Kiekvieną naujai išaušt̨ančią dieną pasitikinti kaip ypatingą Dievo malonę. Esu jau pasiruošęs peržengti amžinybės slenkstį. Neverk, neliūdėk manęs, Adut. Gerai, kad mudu neturime kam perduoti mūsų motinos paveldėjimo — širdies ligos. Ji, vargšelė, mirė tave gimdydama. Aš vos ją prisimenu... Žinau, nerami tavo, kūrėjos, siela blaškosi, nesurandi savęs... Tikiu, kad užbaigsi "Gyvenimo himną" — gaila, aš jo neišgirsiu...

Pavargau, sesut, laikas baigti laišką ir tarti tau ir Donatui paskutinį su Dievu, nes nebeturiu vilties sulaukti dar vienos rytmečio aušros...

Tesaugo jus Augščiausias! Marius".

Kristinos ir Ados ašaros susimaišė.

— "Gyvenimo himną" baigiau vakar, — parodė į pluoštą gaidų ant fortepijono. — Jo finalas — Mariaus rauda.

Saulė persiritusi per zenitą, artėjo prie horizonto ties pat Laisvės Alėjos ir Savanorių prospekto sankryža, o rytuose pakilę švininiai debesys dengė pusę dangaus skliauto, kai Kristina grįžo namo.

Namus supęs sodelis, rudens prieblandoje atrodė nuteriotas ir paskutinių astrų žiedai dvelkė vėsumu.

Kristiną apgaubė jauki namų šiluma. Iš saliono sklido Vidos muzikos pamokos kartojami peisažai. Girdėjosi Šarūno balsas kartojąs "Anykščių Šilelį". "Petras dar negrįžęs, užtruko pas Danutę", — pagalvojo Kristina, įeidama į kabinetą. Panoro pabūti valandėlę su savimi, geriau susivokti kontrastiniuose dienos įspūdžiuose.

... Prieblandoje auksiniuose rėmuose šypsojosi tarp baltų ramunių pievoje mergaitė: Mariaus pieštas jos portretas... Mėlynavo Varno miškas, lieknos Dzūkijos pušys Žmuidzinavičiaus, Mackevičiaus spalvingi Kapri salos vaizdai... Įjungė radiją. "Alio, alio, kalba Lietuvos radijas, Kaunas" — pasigirdo pranešėjo balsas. Oras, Eltos žinios. Kristina krūptelėjo. "Šveicarija. Šį rytą, Lozanoje, ilgiau negalavęs širdimi, mirė dailininkas Marius Jogauda. Velionis buvo vienas žymiausių mūsų dailininkų impresionistų. Paryžius. Prancūzijos ministeris pirmininkas Daladier vakar parlamente pasakė kalbą, sukėlusią..." Kristina išjungė aparatą.

Vakaro sutemose už lango rudens smuikais verkė vėjas...

TAUTŲ KAPINYNAS SIBIRO TUNDROJE

IŠTRAUKA IŠ H. TAUTVAIŠIENĖS KNYGOS

Poliarinės gamtos ypatumai

Nugrūsti į arktį, 1942 m. rugpjūčio mėn. pabaigoje, mes neturėjome mažiausios nuovokos, kaip mus pasitiks tolimosios šiaurės gamta. Mes apie tai net galvoti negalvojome. Patyrę daug skriaudų iš pavergusių mus bolševikų ir savanaudiškų pareigūnų, mes manėme, kad tik su tuo vienu klastingu priešu reikalą turėsime. Bet taip nebuvo. Mūsų laukė dar ir kitas priešas — šiaurės gamta su visais jos ypatumais.

Spalio mėnesiui baigiantis, paskutiniajam šviesos ruoželiui pasirodžius ir tuojau vėl dingus, šiaurėje prasidėdavo poliarinė naktis, kuri tęsiasi iki sausio mėnesio galo. Poliarinės nakties pradžioje saulėtekis dingsta. Tik vidudieniais išaušta lyg ir aušrelė, bet ir ši, kasdien vis trumpėdama, gruodžio pradžioje išnyksta. Tuomet įsigali visuotinė tamsa be mažiausios prošvaistės. Tai ir yra tos poliarinės nakties pradžia; naktis, kuri čia, pas mus, tęsdavosi apie tris mėnesius. Juo arčiau į šiaurės polių, juo ilgiau trunka poliarinės naktys, pvz. Špizbergene jos tęsiasi visus šešis mėnesius. Gruodžio mėn. prasideda baisiųjų tamsiųjų purgų (sniego pūgų) siautėjimai, kurie kartojasi su trumpesnėmis bei ilgesnėmis pertraukomis. Mes, vergai, buvome blogiausiai aprūpinti, blogiau už gyvulius. Todėl poliarines naktis su jų žiaurybėmis galėdavo pakelti tik stipriausieji, bet tokių buvo labai nedaug.

Sausio mėn. baigiantis, pietuose ir vėl pasirodydavo vos pastebimas šviesos ruoželis, prieš tris mėnesius reiškęs poliarinės nakties artėjimą ir jos įsigalėjimą. O dabar toks šviesos ruoželis skelbdavo arkties nebyliam pasauliui saulės į jį sugrįžimą. Ir dabar, vos tik pasirodęs, tas šviesos ruoželis ir vėl tuojau dingdavo, tačiau šį kartą jis laipsniškai vis išsiplėsdamas ir didėdamas versdavo aušros šviesą ilgiau pasilikti, iki pasirodydavo pirmas auksinis saulės šviesos spindulys. Tuo būdu neskubėdamas į arktį ateina pavasaris, o po jo vasara.

Nuo gegužės mėn. pradžios iki liepos — šiuos tris mėnesius saulė, visai nenusileisdama, teikia šiaurės plotams balzganą, bet šaltą šviesą. Šiuo metu tundroje sužydi kaikurios gėlytės ryškiomis spalvomis, prisistatydamos be pertraukos besitęsiančiai dienai, apvaldžiusiai ir nakties metą — šiaurės dienonakčiui. Tie augaliukai, besigindami nuo šaltųjų vėjų, nedrįsta augščiau nuo žemės paviršiaus pakilti. Dienonakčio metu sužydi kiekviena žolelė, nors jų žydėjimas trunka tik dvi tris dienas. Mat, balzgana ir šalta šviesa žemę tik per 30 cm. teatšildo.

Kartais poliarinėms naktims įpusėjus, giliai tamsiose žvaigždėtose padangėse vaivorykštės spalvomis be atvangos, čia pakildamos, čia vėl nusileisdamos, spalvingomis skaromis ore žaisdavo šiaurės pašvaistės.

Ilgosios poliarinės naktys pavojingos net geriausiai aprūpintiems žmonėms. Su vadinamais laisvaisiais į šį kraštą atvykusiais tarnautojais, bolševikai sudarinėdavo tik trejų metų sutartis, nes net medicinos specialistai skelbia, kad ilgiau pasilikti arktikoje yra kenksminga sveikatai. Tos rūšies sovietų darbuotojai, komunistų partijos tikrieji privilegijuotieji nariai, išgyvenę sutartus trejus metus arktyje, gaudavo ilgiausias atostogas brangiai savo sveikatai pataisyti Krymo sanatorijose.

Tamsioji purga

Dažnai poliarinei nakčiai įpusėjus (kartais antroje jos pusėje), pradėjusias siausti nepaprastos jėgos sniego audras čia vadina purgomis.

Tai yra smulkus, į smėlį panašus ir aštrus sniegas,

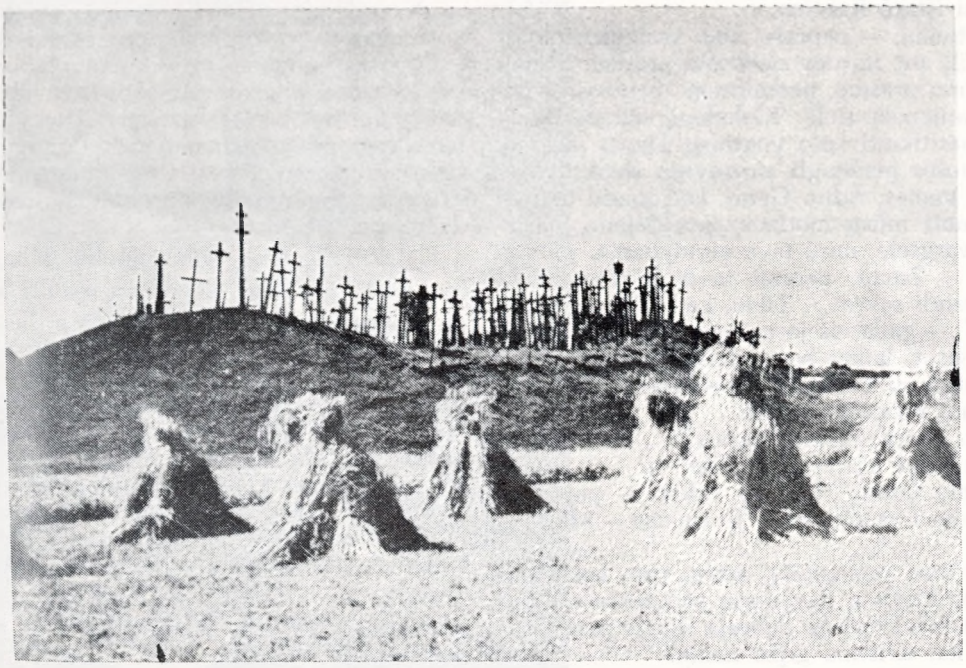

KRYŽIŲ KALNAS ŠIAULIŲ APSKRITYJE. SOVIETAI JĮ PANAIKINO

žiauraus, nepaprastos jėgos vėjo po plačias šiaurės dykumas blaškomas, verpetais besisukdamas, tiršta ir tamsia mase, pripildo orą. Nežmoniškam šalčiui spaudžiant, purgos siaučia keletą parų, o kartais ir ištisas savaites. Tokiems orams užėjus, šviesesnio meto nėra — viskas paskęsta tamsoje. Tikra mirtis visiems, tokio oro užkluptiems atvirame lauke.

Tik tokios purgos metu ant kojų vos stovinčiam vergui buvo leidžiama neišeiti į darbą; šiaip darbai vykdavo, nepaisant šalčio, vėtros ir tamsos.

Keletą parų siautėjo ši didi gamtos jėga... Mūsų kuro atsargos buvo mažos, bet vistiek per šį laiką keletą kartų buvome užkūrę židinį. Aptašėm narus, durų rėmus. Stalo ir suolų nebuvo, — būtume sunaudoję juos kurui. Galop nebepajėgėme atstumti durų, nebegalėjome prieiti prie sniego ir p a s i g a m i n t i iš jo vandens.

Užsitęsusi šiaurės vėtra ir poliarinė naktis, esant mums tokioje padėtyje, stipriai veikė į smegenis. Ypatingai jaunesnieji kalbėjo be ryšio, kliedėjo, ieškojo seniai suvalgytos duonos, kaikurie pyko ir įtikinančiai šnekėjo, kad kažinkokie gelbėtojai mus visus būrinėmis rogėmis išgabens iš šiaurės.

Pagaliau, tarsi pavargusi, vėtra sumažėjo. Mus atkasė žmonės, kurių durys nebuvo sniego užverstos. Kas pajėgė, ėjo parnešti duonos sau ir vaikščioti nebegalintiems.

Jakutai tiki, kad purga nurimsta tada, kai pasiima savo auką. Antrame mediniame barake gyvenusi moteris — mokytoja dirbo duonos kepykloje. Kepykla buvo tik apie 20 metrų nuo barako. Kalėdų naktį ji turėjo kepykloje dirbti. Nelaimingoji moteris, bijodama prarasti gerąjį darbą, už sienos gyvenančių žmonių patariama, pasidarė sienoje skylę ir išėjo į darbą. Kepykla buvo juk čia pat.

Šiaurės vėtrai aprimus, buvo atkastos to barako durys. Atėjęs kepėjas jieškojo savo darbininkės, kad eitų dirbti, nes Kalėdų naktį į kepyklą ji nenuėjo.

Pavasarį medžiotojas rado ją tundroje sušalusią. Vėjo varoma ir nešama, jieškodama kepyklos, ji bėgo kartu su vėtra apie porą kilometrų sniego pusnimis. Drabužiai nuo krūtinės buvo nuplėšti, nes purgoje mirštantiesiems, esą, būna šilta. Jos penkerių metų sūnelį priglaudė S-nė, stipresnė moteris.

Poliarinės nakties antrojoje pusėje padėtis ūmai pradėjo blogėti, nes šįmet purga siautė tik su trumpomis pertraukomis.

Nusilpimas ir šiltinė guldė iš eilės vieną po kito. Vėtrai kiek aprimus, nutarėme silpnuosius vežti į ligoninę. Sergančius apvyniojome antklodėmis, ištraukėme pro prieangio lubas ir suguldėme į plikas roges.

Sniego audra ir vėl stiprėjo. Netalpios ligoninės koridorius ir keturi kambariai buvo pilnutėliai. Ir ten buvo šerkšno kambarių kampuose ir sijų tarpuose, bet nors ir silpnai, patalpos buvo apšviestos, kūrenosi molio plytų krosnys. Moterys, gavusios darbą ligoninėje po stogu, buvo laimingos. Sušildytomis plytomis jos šildė ligonius ir tuo jiems padėdavo.

Ligoninėje iš už sienos buvo girdėti triukšmas. Pravėrėme duris ir tamsoje pamatėme moteris, besistengiančias išlaikyti ant grynų lentų gulintį karščiuojantį vyrą. Mes jį pažinojome, — tai buvo jaunas pianistas iš Klaipėdos.

Sergantysis ištrūko iš jį laikiusių moterų, lindo po lova, be pertraukos kliedėdamas: "Kur mano tėtis?" O jaunuolio tėvas buvo toli nuo čia — Krasnojarsko vergų stovykloje.

Sekančią dieną jaunuolis mirė. Jo motina dar ligonėje buvo lyg pamišusi. Sūnui mirus, ji valkstėsi jo drabužiais, norėdama apsikrėsti šiltine, kad numirtų. Tuo kartu ji nemirė, ji pasimirė po trejų metų. Jaunuolio sužadėtinė sirgo barako tamsoje.

Gavome dar antrą žmonių pakinkymą. Ir vėl vežėme ligonius į izoliatorių. Nugabenome valdininką Vitkauską, valstietę D., jos berniuką, siuvėją Petraitienę, 65 metų moterį.

Žmonės ant narų buvo geriau ir laisviau susitvarkę, užimdami išvežtųjų vietas. Dabar gulint buvo galima sulenkti kelius. Ūtelėms buvo kurkas sunkiau pereiti iš vieno gulinčio į kitą. Neklystu taip sakydama, nes taip negailestingai galvojo kiekvienas pasilikęs barake.

Pakūrėme mūsų krosnelę, bet dabar apie ją jau

nesirinko nei vaikai, nei suaugę, kaip anksčiau, kad būdavo. Dabar kiekvienas, uždėjęs ant krosnelės savo skardinukę ar virdulėlį, slinko atgal į savo vietą ant narų.

Nebegirdėjome nusiskundimų. Buvome jau tokiame beviltiškume, kad žmogus nebesiskundžia savo likimu, nebesikeičia mintimis bei įspūdžiais su kaimynais ir nebeaimanuoja. Sielos ir fizinių kančių išvarginti, tylėjome. Buvome it tie nuo kojų nuvaryti gyvuliai, tamsoje patekę į liekno klimstančią prarają, nuolat, bet veltui bandą išlipti iš dumblo, kur kiekvienas judesys reiškia kančią ir smukimą vis gilyn ir gilyn.

Lauke ir vėl siautėjo tamsioji purga visu savo galingumu.

Šiltine aš nesirgau, nes buvau ja persirgusi Pirmojo karo metu, bet šlykščiai prakiuręs pirštas negijo (apaugo laukinėmis mėsomis), stingo sąnariai, ant nugaros atsivėrė cingo žaizdos, kraujavo dantų smegenys. Antrą dieną ir sveikoji mano ranka buvo visiškai bejėgė. Rytą pabudusi pajutau neapsakomą skausmą — buvo pečių raumenų aštrus nervų uždegimas. Pavydėjau ramiai gulintiems ir bejėgiams. Supratau, kad aš už juos stipresnė, nes tokį žiaurų skausmą jaučia tik stiprūs organizmai. Prašiau savo draugų atleisti man garsų vaitojimą, kurio kartais neįstengiau sulaikyti.

Greta manęs gulėjo gailestingoji sesuo akušerė Z-nienė. Atvykus mums į salą, daktarai paėmė ją dirbti ligoninėje, bet už perdrąsias kalbas ji buvo pavaryta, paskirta rąstų iš ledo kirsti. Moteris, persirgusi šiltine, dabar cingos kankinama, gulėjo bejėgė. Tokioje būklėje ji ėmė raustis savo kišenėje ir, suradusi, davė man narkotikų. Nuo jų mano skausmai kiek liovėsi.

Iš lėto slinko tamsios ir šaltos paros viena po kitos. Dabar niekas nebandė užkurti židinio. Kas turėjo duonos plutą, apsiklojęs galvą, ją graužė, jei dar pajėgė. Tik kartais šią tylą sujaukdavo Petraičių trejų metų dukrelės vos girdimas verkšlenimas. Už sienos girdėjome mirštančio aimanavimus. Iš priešais esančių narų pasigirsdavo ten gulėjusios jaunuolės, valstietės Daunienės dukters, vaitojimai. Ji buvo persirgusi šiltine. Grįžusi barakan ir neradusi ant narų motinos ir broliuko, ėjo jų ieškoti. Beeidama nušalo veidą, kuris dabar buvo nuklotas pūslėmis.

"Apklokite mane, tetulės, apklokite, mielos tetulės, apklokite" — maldaująs balsas sklido iš kampo, kur gulėjo nelaimingoji. Ligonės vaitojimai tęsėsi valandą, kitą.

Bandžiau pakilti. Reikėjo ką nors daryti, kad ir skaudžiai geliančia ranka. Tamsoje šiaip taip nuslinkau, geliančios rankos trimis pirštais šį tą užmečiau ant šąlančios mergaitės. Jos motinos gražūs kailiniai buvo iškeisti į maisto produktus sandėlio viršininko žmonai. Greit Dauniūtės aimanavimai liovėsi — ji amžinai užmigo.

Savo kančias užbaigė valstietės Daunienės duktė, o rankpelnio Deveikos septynių šeimos narių vietoje, gulėjo mažųjų dukrelių lavonukai: iš gausios šeimos gyvi tepasiliko du vyresnieji vaikai. Buvo miręs ir valdininkas Motiekaitis. Mūsų patalpose gyvenę, valdininkas Vitkauskas ir jo motina mirė izoliatoriuje. Liko tik šešiolikos metų amžiaus jų duktė.

Atėjo nešikai, suvyniojo lavonus į antklodes ir ištraukė juos iš patalpų sniego laiptukais pro priemenės lubų skylę.

Nebegalėjau atsikelti, nes įskaudintus sąnarius neapsakomai gėlė ir neleido nė truputėlio pajudėti. Iš atminties neišnyksta mūsų patalpose matyti šiurpūs vaizdai. Išnešant Motiekaitienę, nuo narų nulipo tik viena jų duktė, o antroji jau nebepajėgė atsikelti. Jos nenatūraliai didelės įdubusios akys sustingusiai žiūrėjo į priešingą pusę — tamsią sieną, o lūpos monotoniškai kažką šnibždėjo.

Vyniojant jaunuolės lavoną, mačiau jos nušalusį be odos veidą, mačiau jos suknelę, kurią jos motina, didelė optimistė, vykstant mums į šiaurę, laive siuvo iš sudėvėto šilkinio pamušalo, kalbėdama ir mokydama dukterį: "Nemanyk Amerikoje elgtis taip, kaip įpratai kolchoze begyvendama."

Ligoninėje dirbusi vergė dantų gydytoja atnešė man kelis vitaminus ir kažinkokio tepalo. Tepalą tik vėliau galėjau naudoti, nes dėl didelių skausmų ir šalčio negalėjau rankos pakelti. Gal vitaminai ir poilsis kiek padėjo. Pradėjo sveikti rudenį sužeistas, pūliuojantis pirštas. Mėsos ir negydomos pačios dingo. Ranka atgavo normalią išvaizdą. Po dešimties dienų rankas jau galėjau kilnoti iki alkūnių. Nors keliai buvo sutinę, pečiai sustingę, bet reikėjo eiti iš patalpų, imti virves ir pradėti darbą. Ilgesniam laikui neatleido iš darbo, nes buvo maža sveikų žmonių. Be to, neišėję į darbą mėnesio pradžioje, gaudavo nedirbančio kortelę, pagal kurią buvo galima pirktis tik pusę dirbančiojo normos, už kurią dar reikėjo mokėti rubliais."

Dotnuvos Žemės Ūkio Akademijos rektorius prof. V. Vilkaitis dirbo tundroje prie samanų rinkimo. Prieš poliarinėms naktims prasidedant, jis ir jo šeima, žmo-

G. JAKŪBONIS MOTINA

na (pedagogė), 12 m. amžiaus sūnus ir 8 m. duktė, buvo pasiųsti saugoti susūdytų žuvų statinių.

Direktorius buvo žadėjęs ateityje įrengti prof. Vilkaičio vadovaujamą šiltnamį Trofimovske, bet tas pats direktorius nepasirūpino, kad profesorius išliktų gyvas. Profesorius mirė bado mirtimi, besistengdamas jam priklausančiu duonos gabaliuku išlaikyti savo vaikų gyvybę. Jis mirė cingos susuktais sąnariais, utėlių suėstas.

Siautėjo vidutinė sniego audra, kai prof. Vilkaičio palaikus nutempėme į kapinių vietą ir paguldėme sniege prie kitų nukankintų vergų. Tautiečiai išprašė lentų profesoriaus karstui.

Šešeriems metams praslinkus, pakrikusi nervais, cingos žaizdų nukankinta Jakutske mirė prof. Vilkaičio žmona.

Kartą su kita moterimi teko gabenti septynerių metų amžiaus mergaitę į kambarį, kur buvo sutelkti vaikai — našlaičiai. Ištuštėjusioje barako kertėje, žvakės liepsnai paryškinant aprūkusias lentų sienas, tos šviesos prieblandoje tyliai nė nekrustelėdami vienišai stovėjo keletas vaikų — našlaičių. Baisus jausmas mus apėmė, pamačius šios "prieglaudos" vaikus — našlaičius, pasilikusius be tėvų . . .

Jei šie vargšai vaikai, išlikę gyvi, paaugs, jiems įkals į galvas, kad jie turi garbinti savo tėvų žudikus ir dirbti smurtininkų naudai.

Buvo vasario mėnesio pradžia. Nors saulė pasirodydavo tik kelioms minutėms, bet aušra ir saulėlydis ilgai neužgesdavo. Vėjas didino žiauručį šaltį. Keli šimtai Trofimovsko statytojų ir jų vaikų mirė poliarinės nakties metu. Jų lavonai gulėjo prie barakų sienų, prie prieangių, prie ligoninės.

Cinga vis labiau ir labiau plito tarp išlikusių gyvųjų žmonių, o prieš vergų stovyklos viešpačių akis stovėjo didžiojo plano vykdymas, tat reikėjo gelbėti dar likusią gyvą darbo jėgą.

Šiek tiek daugiau pajėgiantiesiems administracija įsakė valyti barakų patalpas. Aprangą ir visą mantą įsakė išmesti į sniegą ir iššaldyti. Dabar jau leido pjaustyti sielių rąstus kurui. Žmones ėmė tempti į pirtį išdeginti drabužius.

Valėme lentų barakus, kurių galinės patalpos buvo ypatingai apledėjusios. Lauke šaltis siekė —50 C. (—58 F.). Kai užkurdavome geležinę krosnį, ledas tirpdavo ir vanduo iš lubų srovėmis bėgdavo į patalpą. Pirtis buvo permaža, kad būtų galima mūsų valomų patalpų paliegėlius visus vienu kartu į ją sutalpinti. Taip likusieji negalėjo niekur nuo varvančio vandens pasislėpti. Grubi ironija buvo šilkinis skėtis, kurį ant savo galvos buvo išskėtusi viena bejėgė skuduruose gulinti moteris. Metėme į šaltį visų mirusiųjų ir pirtyje patalpintų dvokiančius skudurus ir drabužius.

Vėlokai vakare brigadininkas pasiuntė mus išvežti tuščiame mediniame pastate likusį nusilpusį žmogų. Šio pastato — barako gyventojų dalis išmirė. Likusieji buvo išėję į kitas patalpas. Todėl ši patalpa buvo ištuštėjusi. Menka žvakės šviesa apšvietė erdvią tuščią patalpą. Snieguotoje asloje prie užšalusios geležinės krosnelės gulėjo žmogysta. Nuslydusi ausinė kepurė atskleidė gausių plaukų jaunos moters galvą. Jos rankos buvo ištiestos krosnelės link — jieškota šilumos išraustuose židinio pelenuose.

FILMŲ NAUDA IR BEPRASMYBĖ

ALĖ RŪTA

Kodėl žmonės domisi filmais? Nes tenai yra gyvenimas. Nes ekraninė technika taip tobulai ir vaizdžiai pristato mūsų akims antikinius, geografinius, istorinius, meninius paveikslus ir tuo pat metu dažnai išrutulioja kurią nors žmonių dramą, problemą, ydą, komizmą, arba duoda visų liedinį. Žmogus mėgsta matyti save kituose; mėgsta mintimis pasekti kitų dramą, net tragediją, aiškiai matydamas ten didelę dalį savęs, tačiau ramiai sėdėdamas salės gale, kai ekrane kitas žūva. Tai suteikia žmogui ir pamoką, ir pasitenkinimą. Išeidamas po filmo galvoja: štai, pasimokiau, bet sulaužytas anas fiktyvus ekrano herojus, o aš tebesu neparblokštas.

Yra žmonių, kurie jieško filmuose žemųjų jausmų padilginimo. Deja, tokių žiūrovų daugiausia; ir, deja, tokių filmų gausu, kur šito padilginimo duoda su kaupu. Nors menas visur yra gerbtinas, ir tikrai meniški kūriniai neliečiami paviršutinių kritikų, taip pat, ir filmo mene, tačiau — meno vardu — ekrane išliejama tokių žemajam žmogui pataikaujančių momentų, kad filmai, meniški ir nemeniški, dažnai darosi pavojingi moralei ir jausmų normalumui. Jaunimą nuo tokių filmų labai reiktų saugoti; deja, Amerikoje, Kanadoje ir kituose kraštuose kinų teatrų durys yra atviros visiems. O filmų gamintojai, kurie be sąžinės, yra pirmiausia suinteresuoti surenkamų dolerių suma, o ne paveikslų ekrane moraliniu švarumu ir meniškumu.

Užtat eiti į kinus ir leisti vaikus bei jaunuolius nežinant, koks filmas rodomas, yra tikra beprasmybė ir pinigo bei laiko netaupymas. Ir ne tik beprasmybė, o dažnai labai didelis pavojus,ypač jauno žmogaus gyvenimui.

Kartais filmas nėra didžiai nemoralus, bet didžiai kvailas ir idėjiniai tuščias. Kad ir toks neseniai "iškeptas" holyvudinis farsas "Wild and Wonderful", su Tony Curtis ir Christine Kaufman. Tiesa, neblogai ten vaidinama, paveikslai spalvoti, gražūs moterų drabužiai . . . Bet kam? Ką ten matome ir sužinome? — Žmonių meilės palyginimą ir sugretinimą su šunų meile! Ir kartais iki atviro neskoningumo! Arba, neva labai moderniškas, su George Scott "Strangelove". Prigrūsta fantastiškiausių skraidymų su bombonešiais, kurie turi sunaikinti pasaulį, žmogaus baimė paversta juoku, nevykusios politinės užuominos; iš viso, toks kratinys, kad išsineši tik galvos skausmą ir kvailini save už sugaištą laiką.

Kiek geresni, bent fotografijomis, vaizdais, bent vienu kitu psichologinio tikrumo momentu yra "The Fall of the Roman Empire", "Paris When It Sizzles",

GALVUTĖ

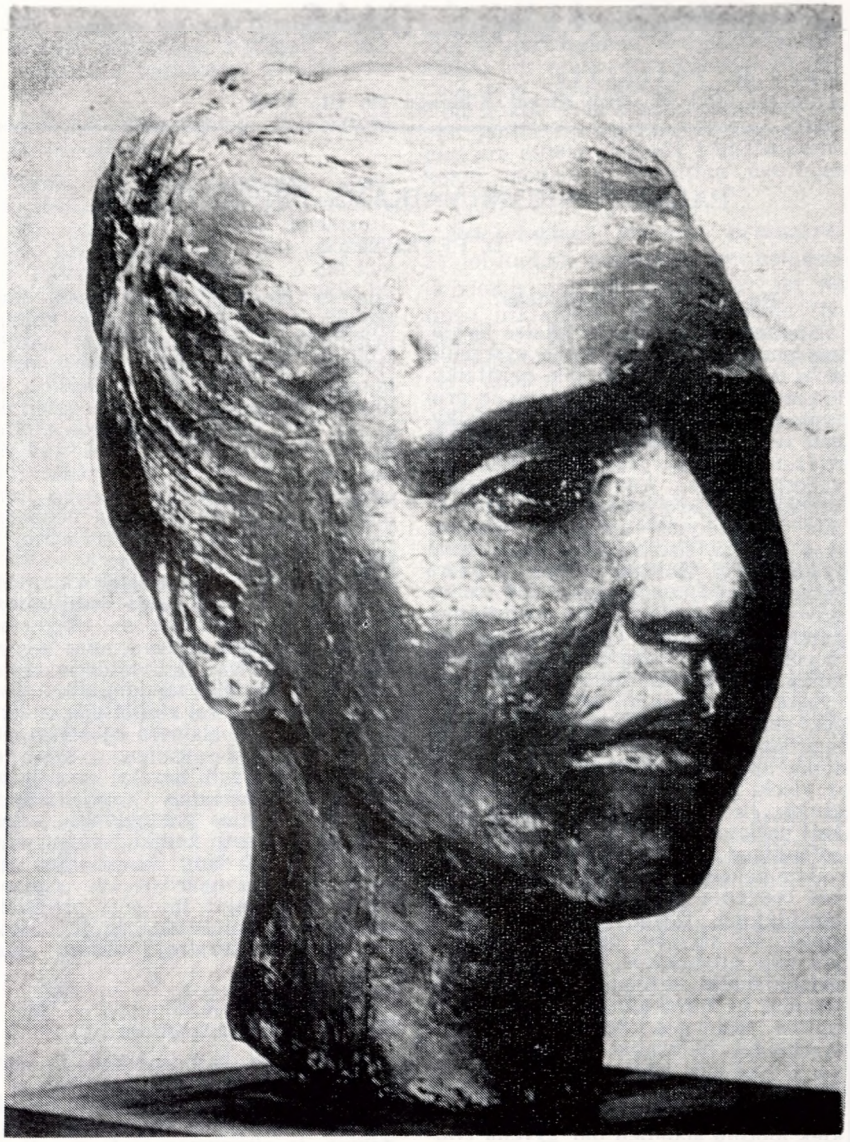

E. KEPALAITĖ

iš Amerikos istorijos "A Distant Trumpet". Šie filmai bent "akiai paganyti" malonūs ir įvairūs. Tačiau, ir jie yra lyg ta nereikalinga kramtomoji guma, kuri šiuo atveju ne burnai, o akiai. Išeini iš kino ir tuoj užmiršti, ką matei. Nelieka jokios minties, neįstringa klausimų, kuriuos mėgintum spręsti, net ir vaizduota istorine ar kitokia tikrove nelabai tiki... Kam tada išmesti pusantro ar du doleriu bei porą valandų laiko, kuriuos galima gyvenime ir naudingiau į apyvartą paleisti. Ar ne daug naudingiau ir prasmingiau tokiu atveju nusipirkti ir perskaityti gerą knygą? Tas pat ir su televizijos filmais bei kitokiomis progomis. Kaip dažnai mes žiovaujame ištisas valandas prieš televizijos aparatą, nieko gero tenai negaudami, tik kramtomą gumą akims...

Bet su filmų technika kartais galime ekrane pasigėrėti ir filmo menu. Yra ir sąžiningų filmų gamintojų, arba yra tokių, kad ir su tikrai geru, menišku filmu gali prisitraukti mases žiūrovų ir uždirbti pinigų. Tokie pagamina filmų, kurie malonūs ir naudingi žiūrėti visokiais atžvilgiais. Užtat filmais domisi pedagogai, domisi dvasiškiai. Nes filmas gali būti ne vien maloniai laiką praleisti reikalingas, bet ir auklėjantis, plečiantis žiūrovo akiratį, suteikiantis žinių. Pavyzdžiui, neseniai pagamintas "Island of the Blue Dolphins" yra geras suaugusiems ir jaunuoliams, net vaikams. Geri ir "7 Faces of Dr. Lao", arba — mažiems vaikams — "Hey there i'ts Yogi Bear" ir beveik kiekvienas Walt Disney's filmas. Neblogas vyresniems vaikams ir jaunuoliams "The Long Ships", kuriame daug fantazijos, nuotykių ir kurio herojai panašūs į senovės lietuvius... Tokie ir panašūs filmai verti laiko ir pinigų, nes jie priklauso prie kultūrinės technikos stebuklų ir jos vaisių. Lygiai vertos dėmesio ir atrinktos, auklėjančios televizijos programos. Nebūtų protinga išsižadėti filmų vien dėl to, kad bent vienaname pastebėjome moralinio purvo ar tuštumo.

Lietuviams tėvams, ypač motinoms, patartina nuolatos skaityti filmų recenzijas ("Laiškuose Lietuviams", "Drauge", "Darbininke", "Tėviškės Žiburiuose" ir kitur, bei stebėti amerikiečių ar Kanados laikraščiuose "Legion of Decency" nuomonę apie rodomus filmus ir tada pasirinkti sau ir savo šeimai geriausius.

• VAIKO AUKLĖJIMAS

Veda D. Petrutytė
Adresas: 3721 W. 65th Street, Chicago 29, Ill., USA

PALENGVINKIME VAIKAMS PRISITAIKYMĄ

D. PETRUTYTĖ

Ką reiškia prisitaikymas?

Montessori auklėjimo tikslas iš vienos pusės, yra padėti vaiko vystymuisi, o iš kitos — padėti jam prisitaikyti prie fizinių aplinkos sąlygų ir prie visuomeninių reikalavimų. Prisitaikymas reiškia saugumą, pasitenkinimą ir dvasinę pusiausvyrą, kuri užtikrina vaikui saugumą, Aną kartą kaip tik ir kalbėjome, kad gyvenimas yra nuolatinio prisitaikymo vyksmas. Organizmas fiziškai, fiziologiškai ir dvasiškai taikosi prie išorinių vietos ir laiko sąlygų. Todėl labai svarbu, kad tos sąlygos būtų kiek galima švelnesnės, palankesnės, o ne atstumiančios. Jei išorinės sąlygos yra nepalankios betkokia prasme, tai vaiko prisitaikymas vyksta gana sunkiai. Ir, rodos, nei iš šio, nei iš to iškyla vis nauji sunkumai, naujos problemos, k.a.: nemiga, stoka apetito, bailumas, nervingumas ir visoki kitoki neramumą kelią reiškiniai. Jų priežasties nereikėtų jieškoti pačiame vaike, bet pirmiausia nepalankiose išorinėse aplinkos sąlygose.

Jau nekartą esu minėjusi, kad vaikas reaguoja į aplinką nuo pat savo prasidėjimo. Tiktai, kaip žinia, įščios gyvenimo sąlygos pačios prigimties yra taip sutvarkytos, kad jos yra kuo palankiausios normaliam gemalo vystymuisi ir nereikalingas yra joks pašalinis kišimasis. Jeigu tik motina tvarkingai, natūraliai ir sveikai gyvena, ji gali būti visai rami, kad jos kūdikio brendimas ir vystymasis įščios sąlygose vyksta normaliai. Bet, deja, kiek motinų šiandien dar gyvena tvarkingai, natūraliai ir sveikai? Rūkymas, svaigiųjų ir kitokių gėrimų beatodairiškas naudojimas, naktinės "ūlionės", raminantieji vaistai, netinkamas maistas, važinėjimas automobiliu ir t.t., ir t.t., tai vis veiksniai, kurie palaipsniui silpnina ir ardo jos pačios atsparumą ir tuo pačiu josios įpėdinio. Tai plačiai atverti vartai, pro kuriuos braunasi civilizuotos žmonijos tarpan išsigimimas.

Pasaulis šiandien yra reikalingas "naujų", susipratusių motinų, giliai suprantančių savo pareigas naujosios, po jos širdimi besivystančios gyvybės atžvilgiu.

Kas sunkina prisitaikymą?

Kūdikiui gimus viskas iš pagrindų pasikeičia. Kaip įščios sąlygos buvo paprastos, švelnios, vienodos, pastovios, taip išorinio gyvenimo sąlygos, palyginamai, pasidaro žiaurios ir neapprastai sudėtingos. Dabar jo vystymasis ir elgsena yra veikiami daugybės įvairių - įvairiausių išorinių veiksnių. Užtat labai svarbu, kad gimusio kūdikio pirmieji patirties įspūdžiai nebūtų perdaug nemalonūs.

Kiekvienu atveju naujagimis tuojau pat tampa visiškai priklausomu nuo suaugusiųjų jautraus ir išmintingo supratimo jo sunkios būsenos ar nuo jų **įnoringų nusistatymų.** Kaip tik tatai turi didelės reikšmės kūdikio prisitaikymo vyksmui. Bloga patirtis sunkina prisitaikymą, gera patirtis lengvina, švelnina jį. Didžiausioji šių dienų problema — vaikų negalėjimas prisitaikyti esamoms sąlygoms. Dažniausiai tatai atsitinka todėl, kad vaikas po gimimo yra atskiriamas nuo motinos, nuo tos natūraliosios versmės, iš kurios spinduliuoja nepaprastos jėgos, stiprinančios naujagimį jo naujame gyvenimo kelyje.

Kita kliūtis apsunkinanti vaiko prisitaikymą, tai nelemtas įsitikinimas, kad vaikui reikalingas yra tik pienas, o ne tam tikros rūšies pienas — **motinos pienas.** Kas jį iš kūdikio atima, tas jį pasmerkia dvasiniam alkiui, dvasiniam skurdui. Tai vienintelis kūdikio turtas, kurį jis atsineša su savim. Atimdami iš jo tą brangų, gyvybę teikiantį "eleksyrą", neretai mes jį pasmerkiame baisioms neprisitaikymo kančioms, kurios gal nevieną padaro iškrypėliu, tėvų žudiku, visuomenės pabaisa. Būtų daug išmintingiau taip lengvapėdiškai neardyti Dievo planų, kurie yra įdiegti žmogaus prigimtin. Prigimtis negailestinga ir ji žiauriai keršija už natūraliųjų dėsnių pažeidimą.

Kūdikio bejėgiškumas — jo pranašumas

Jau esame kalbėję, kad žmogaus naujagimis yra pats bejėgiškiausias iš visų kitų žinduolių naujagimių. Ir toks jis pasilieka gana ilgą laiką. Didele dalimi, jo silpnumas išplaukia iš to, kad jo nervinė sistema tebėra nepilnai išsivysčiusi.

Montessori nepasitenkino tik šitokiu konstatavimu, o ėmėsi gilesnių studijų ir tyrinėjimų, kad išaiškintų tą pernelyg didelę prigimties skriaudą, kuriai yra pajungtas kiekvienas žmogaus vaikas. Ji priėjo išvados, kad kūdikio silpnume ir bejėgiškume atsispindi žmogaus dvasinis prakilnumas ir jo didingumas iš atžvilgio į žinduolių gyvulių naujagimius. Šie pastarieji yra "įdvasinti kūnai", kurių veikimas yra mechaniškas, instinkto vadovaujamas ir tvarkomas. Dėlto gyvuliukas vos porai valandų praėjus po gimimo yra pajėgus atsistoti ant savo kojų ir susirasti sau maistą.

Gimusį žmogaus kūdikį Montessori mums pristato kaip "įsikūnijusią dvasią", kuri yra gemaliniame pavidale. Toji dvasia, tai tiesioginė dovana žmogui, kuri pradeda veikti pamažėl įsiskverbdama į jo kūną, į visus sąnarius. Todėl kūdikio kūnelis nuolankiai laukia, kada dvasia pašauks jį savo tarnybon. Šitoji dvasia yra tam tikros Būtybės, tam tikro Aš dvasia, kuri turi aiškiai nustatytą uždavinį visuotinoje darnoje — atpalaiduoti žmogų nuo instinkto galios padarant jį valingą, išmintingą, kūrybingą būtybe. Šį didingą ir kartu nepaprastai slėpiningą vyksmą, mes gana aiškiai galime pastebėti jau pirmąjį mėnesį po gimimo, kada nepaprastai sparčiai vyksta dvasinis vaiko vystymasis. Štai, pamažu, kažkokios jėgos stumiamas, nejudrus, neveiklus ir bejėgis vaiko kūnelis ima judėti. **Šitoje kūdikio plėtroje pasistenkime įžvelgti daugiau nei grynai fizinį ar fiziologinį vyksmą.**

Dr. A. Gesell šitaip yra suskirstęs vaiko plėtrą pirmąjį mėnesį:

Motorinis judesinis vystymasis:

a) laikomas ant rankų pečių auštumoje laiks nuo laiko kilsčioja galvutę, b) paguldytas kniūbščias ant paplokščio paviršiaus, daro šliaužimo judesius; c) paliktas šitokioje padėtyje nepastoviai kilnoja galvutę; d) kniūbščioje padėtyje sukinėja galvutę horizontaliai.

Kalbinis vystymasis: a) aiškiai domisi garsu; b) skirtingomis verksmo formomis išreiškiamas nepasitenkinimas: vienaip, kai nepatogu; kitaip, kai skauda; dar kitaip, kai alkanas.

Prisitaikomasis elgesys: a) spokso į langą arba į didelius masyvinius daiktus; b) žiūri į aiškiai judančius daiktus; c) rodo praeinantį susidomėjimą raudonu žiedu; d) aiškiai palai-

Pedagogė D. Petrutytė su auklėtiniais

ko į rankutę įspraustą žiedą.

Asmeninis - socialinis elgesys: a) paimtas ant rankų daro prisitaikymo judesius; b) rodo didelį ir išskirtiną susidomėjimą veidu. (Gesell, Arnold, Infancy and Human Growth, p. 128).

Miss Shirley savo nuodugnioje studijoje apie motorinį arba judesinį kūdikio vystymąsi nuo 0-2 m. amž., rašo, kad "beveik visi kūdikiai ir maždaug tokioj pat tvarkoj praeina tas pačias vystymosi pakopas arba stadijas". Tatai parodo, kad visi vaikai iš prigimties turi bendrus bruožus ir dėlto jų vystymosi eiga yra vienoda. Tačiau kūdikio išsivystymo laipsnis priklauso nuo motinos inteligencijos ir jos supratimo kaip suorganizuoti išorinės aplinkos sąlygas, kad jos tarnautų vaiko pažangėjimui, jo greitam ir lengvam prisitaikymui. **Štai, vienas iš pačių rimčiausių veiksnių, kodėl motina pati turi būti su vaiku.** Normalus vaiko dvasios atsiskleidimas arba prisitaikymas tegali įvykti tik normaliose sąlygose. Stoka normalių sąlygų stabdo vaiko vystymąsi. Sutrukdytas vystymasis yra labai žalingas pačiam individui, tėvams ir visuomenei. Ką motina uždirba arba sutaupo, pavesdama savo kūdikį svetimųjų priežiūrai, tai ji vėliau su kaupu išeikvoja varstydama gydytojų ir psichiatrų kabinetų duris.

Daugelis vaikų stebėtojų: Shinn, Bryan, Curti, Irwin ir d.k. sutinka, kad jau pirmojo mėn. pabaigoje yra pastebimas kūdikių veiduose "žvalus žvilgsnis, dėmesio užuomazga, nuostaba, inteligencijos apraiška". Tai akivaizdus ženklas, kad kūdikio "dvasios užuomazga" vystosi teigiama linkme. Visoms geros valios motinoms patartina ne tik stropiai sekti šiuos regimuosius kūdikio plėtros pasireiškimus, bet ir nuoširdžiai įsijungti į auklėjimo uždavinius, kurie yra ne kas kita, kaip natūrali pagalba besiplėtojančiam gyvenimui. Kas nori teikti pagalbą, tas, be abejo, turi žinoti

Kaip ir kokiu būdu?

Visi vaikų psichologai, kurie atsidėję studijavo vaikus nuo pat jų gimimo dienos, vienodai tvirtina, kad reikalinga ir būtina tinkama kūdikių priežiūra. Ji įgalina juos įsigyti vis didesnį fizinį ir dvasinį atsparumą, geresnę protinę pusiausvyrą ir veiklų charakterį. Tatai reiškia, kad šalia fizinės higienos yra būtina ir **dvasinė higiena,** kad apsaugotų vaiko protą ir jo dvasią nuo sužalojimo. 1. Motina neprivalo savo kilnių, garbingų ir augštų motinystės pareigų perleisti kitiems, kad ir patiems geriausiems. Daug reikalaujama iš motinos, bet ne daugiau, negu jai duodama. Kiekvienas gimdymas joje įžiebia nepaprastą jautrumą, sukaupia naujų jėgų išteklius ir suteikia ypatingą ištvermę, kas ir yra reikalinga naujojo žmogaus normaliam ir sveikam prisitaikymui. 2. Ji turi žinoti, kad žmogaus asmenybės didingumas prasideda nuo jo užgimimo. 3. Kas liečia vaiko verksmą — šalintinas įsisenėjęs prietaras: "Sveika vaikui paverkti", "verksmas jam nekenkia", "vaikas tam ir yra, kad verktų" ir t.t. Tai netiesa, kad kūdikiui sveika paverkti ir kad tatai jam nekenkia. Kūdikio verksmas yra negatyvi jo reakcija, kuri apreiškia, kad kažkas jam yra negerai, kad kažko jam trūksta. Jau pats žmoniškumas reikalauja nedelsiant atsiliepti į vaiko verksmą ir pasistengti surasti priežastį.

Priežastys būna fizinės, fiziologinės ir psichologinės.

Fizinės verksmo priežastys: spaudžia, šalta, karšta, nutirpęs raumuo ir kt. Pradėjus kūdikiui nerimauti, verkšlenti būtina tuojau prie jo prieiti ir pažiūrėti ar ne šlapias, o gal kur kokia raukšlelė spaudžia, ar kokia kita negerovė jį vargina. Bet tai nereiškia jį "užkalbėti" supant ar pasiėmus ant rankų liūliuojant. Ir be tų dalykų kūdikis nurims, jeigu tik bus pašalinta tikroji priežastis. Kitaip elgiantis kūdikis įgauna tik nereikalingus įpročius, kurie nepadeda, o tik apsunkina jo prisitaikymą.

Fiziologinės priežastys dažniausiai yra susijusios su virškinamojo trakto prisitaikymu. Tokiais atvejais po kiekvieno maitinimo pasireiškia trumpas, bet žiauriai įkyrus klyksmas. Šiuo atveju, jeigu visa kita yra tvarkoj, pagalbos nėra, kol pats organizmas nesusitvarkys, bet tai nereiškia, kad kūdikis turėtų būti paliktas vienas sau. Tuo atveju žiūrėkime į jį kaip į kenčiantį žmogų. O kančia švelnėja ir lengvėja nuo išmintingai parodomos užuojautos. "Padalintas skausmas yra pusė skausmo", sako vokiečių priežodis. Todėl nuoširdi motinos užuojauta, persunkta motiniška meile, tikrai gali sušvelninti fizinį skausmo aštrumą. Ką daryti? Neprarasti dvasinės pusiausvyros ir nepasiduoti nekantrumui ar nervingumui. Geriausia paimti kūdikį ant rankų ir priglaudus jo galvutę prie savo širdies ramiai vaikščioti ir kuo švelniausiai raminti. Artimai jaučiamas motinos širdies plakimas yra didelė paguoda kūdikiui, betkokiu momentu. Vengtina nervingo purtymo ar supimo.

Psichologinės verksmo priežastys: a) jei kūdikis perstaigiai permetamas iš vienos padėties į kitą, b) jei jis ūmai užklojamas ar nuklojamas (išgąstis), c) jei pakeičiama įprastinė lovytės padėtis, d) jei pašalinamas koks nors daiktas iš jo matymo lauko, į kurį jis spoksodavo, e) jei pergreit atimamas buteliukas, f) jei vežiojamas uždengtame vežimėlyje, g) jei ima nuobodžiauti ir t.t.

Giliai įsisąmoninkime, kad **kūdikis neverkia be priežasties.** Tik nepakankamas mūsų išsilavinimas kūdikių ir vaikų priežiūroje kliudo mums turėti gilesnę įžvalgą ir jų reakcijas, o ypač į tas, kurios yra negatyvios. Nesistengdami suprasti jų gilesnės reikšmės, dažnai lengva širdimi pasakome: tai tik įnoringas verksmas, į kurį nereikia kreipti dėmesio. Ir tikrai nesijaudinant kartais leidžiama kūdikiui klykti iki pamėlynavimo. Tai ardymas ir taip dar nesusitvarkiusios nervų sistemos.

Daugelis motinų, kurios pasekė dr. Montessori patarimu: "Jieškok priežasties ir pašalink ją", džiaugiasi ramiais, gerai nusiteikusiais kūdikiais.

"Moters" žurnalo leidėjos,
norėdamos pasaulin išleisti galimai įdomesnį
ir augštesnio lygio žurnalą,
skelbia novelei parašyti konkursą.

SĄLYGOS:

1. Konkurse gali dalyvauti tik moterys.
2. Novelės tema pasirenkama laisvai, tačiau jos turinys turi būti nepriešingas katalikybės ir moralės nuostatams.
3. Novelės apimtis: 12-16 mašinėle rašytų puslapių.
4. Rankraščius, pasirašytus slapyvardžiu ir atskirai, uždarame voke pasirašyta tikrąja pavarde ir adresu, siųsti "Moters" žurnalo adresu iki šių metų gruodžio 31 d.
5. Premijos dydis $100. Premija neskeliama. Nepremijuotosios novelės "Moteryje" gali būti spausdinamos tik susitarus su autorėmis.

Konkurso jury komisija bus paskelbta sekančiame "Moters" numeryje.

"Moters" leidėjos —
K.L.K. Moterų Dr-jos Centro Valdyba

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

KLK MOTERŲ DR-JOS ŠV. JONO KR. PAR. SKYRIUS TORONTE

Lietuvė moteris neužsidaro vien šeimoje, kur rūpinamasi tik savais reikalais, bet atranda laiko ir jaučia pareigą išeiti į visuomenę ir dirbti kitų gerovei. Susispietusios į draugijas metai iš metų jos atlieka didelius lietuvybės darbus.

Mūsų skyrius nepasižymi narių gausumu, nepasižymi taip pat didelėm ir gausiom aukom, plačia apyvarta, tačiau mes didžiuojamės darniu sugyvenimu, draugiškumu, tikra krikščioniška meile, vyraujančia mūsų tarpe ir mūsų darbuose. Stengiamės, kad "Tiesa ir Meilė" viešpatautų mumyse ir mūsų aplinkoje.

Čia norisi paminėti ištrauką iš š.m. sausio 19 d. susirinkimo veiklos pranešimo. Kaip ir daugelio organizacijų, taip ir mūsų veikla sukoncentruota žiemos sezone. Tad dažnai tenka atsisakyti asmeninių interesų, norint įvykdyti užplanuotus darbus.

Susirinkimus stengiamės daryti su paskaitomis. Paskutinių metų bėgyje turėjome paskaitininkes: dr. M. Aršti-kaitytę - Ulickienę, dr. A. Užupienę, mokyt. E. Krikščiūnienę. Visos paskaitos buvo labai įdomios ir visos kiekvienai moteriai - motinai žinotinos.

Lėšų sukėlimui darome parengimus. Užgavėnių balius jau yra tapęs tradiciniu. Jis duoda nemažą įnašą į mūsų skyriaus iždą. Vasaros metu organizuojame šokius lietuvių vasarvietėje Wasagoje — Springhurste, kurių pelną skiriame "Moters" žurnalo palaikymui. Tenka pastebėti, kad mūsų parengimai esti be alkoholinių gėrimų. Tas savaime neduoda tiek daug pelno, bet patarnauja mūsų tautiečių blaivinimui.

Skyriaus moterų išlaikoma sekmadienių kavutė parapijos salėje veikia jau antrą žiemą. Kavutė, kad ir po dešimtuką, bet visvien duoda nemažą įnašą mūsų iždui. O be to, turi ir kitų gerų savybių. Žmonės turi progos pasivaišinti moterų gamintais skanėstais, pabendrauti ir pasišnekučiuoti.

Skyrius yra išvaręs gilią vagą socialinėje srityje. Soc. reikalų sekcija, vadovaujama nuoširdžios nelaimingųjų globėjos V. Steponaitienės, aplanko lietuvius ligonius ligoninėse ir namuose, senelius ir nelaimingas šeimas. Aplankant įteikiamos dovanėlės, maisto siuntinėliai ar piniginės aukos. Bendrai paėmus, per paskutinius metus aplankyta apie 100 ligonių, senelių ir kt.

Nepamirštame lietuvių užjūriuose. Jau antri metai organizuojamas naudotų drabužių vajus Suvalkų trikampio lietuviams. Gauname nuoširdžių padėkos laiškų, bet dar daugiau graudžių laiškų, prašančių pagalbos. 1963 metais pasiųsta 50 siuntinių, 1964 m. jau — 60. Džiugu, kad galime padėti, galime nušluostyti ašarą tautiečiams, kenčiantiems skurdą ir vergiją. Pernai didžiąją dalį, o šiemet visas persiuntimo išlaidas padengė parapijos kleb. ir mūsų skyriaus globėjas kun. P. Ažubalis, už ką skyrius nuoširdžiai dėkoja.

Skyrius paskyrė aukų: šeštadienio liet. mokyklai $50, maldaknygei "Dievo vaikas" Vokietijos lietuviams $20, žurnalui "Moteris" $20, "Tėv. Žiburiams" $20 už prenumeratas lietuviams studentams Vokietijoje; šalpai, nelaimingųjų ir ligonių lankymui išleista $150.

Skyrius yra parapijos dešinioji ranka ir pirmoji talkininkė. Joks parapijos parengimas neapsieina be skyriaus moterų pagalbos. O tų parengimų pasitaiko gana dažnai. Antai, skyrius vadovavo pietų paruošimui Hamiltono Aušros Vartų par. liet. chorui, giedojusiam mūsų bažnyčioje Toronte. Labai daug darbo pareikalavo kun. J. Staškevičiaus primicijų vaišės. Toliau sekė Pasaulio Lietuvių II seimo dalyviams pietūs. Paskutinis vėl iš didžiųjų parengimų buvo kun. B. Pacevičiaus išleistuvių vaišės. Visus tuos parengimus skyriaus narės išnešė ant savo pečių.

Skyrius glaudžiai bendradarbiauja ir nuoširdžiai talkina KLB Toronto apylinkei, ruošiant įvairius minėjimus. Skyriaus pirm. ar atstovė dalyvauja seimelio posėdžiuose, svarstant įvairius klausimus. Talkina Liet. Kat. Federacijos rengiamose šventėse.

Draugijos metinė šventė yra Nekalto Prasidėjimo šventė, kuri iškilmingai švenčiama. Pr. metais gruodžio mėn. pirmą penktadienį šventei pritaikytą pamokslą pasakė prel. V. Balčiūnas; sekmadienį — draugijos intencija buvo atlaikytos šv. Mišios ir dalyvauta bendroje Komunijoje. Pamaldose dalyvavom su skyriaus vėliava pasipuošusios tautiniais drabužiais. Po pamaldų bendra agapė parapijos salėje. Agapės metu kalbėjo kleb. kun. P. Ažubalis, O. Jonaitienė, T. Sekonienė, kuri ypač šiltais žodžiais nuteikė dalyvius apie katalikių moterų buv. veiklą Lietuvoje ir ragino visas par. moteris jungtis po tiesos ir meilės vėliava.

Metų bėgyje įvairiom intencijom užprašytos kelerios šv. Mišios. Prisiminta skyriaus narės jų šeimų liūdesio valandoje užprašant šv. Mišias: p. Aušrotų šeimą, E. Aleksienę, A. Ščepavičienę; prisiminta dr. A. Užupienė, KL Kat. Moterų Dr-jos įsteigėja Kanadoje, jos vyrui Viktorui mirus.

Skyriaus vardu įteikta dovana kun. J. Staškevičiui pirmųjų šv. Mišių proga ir kun. B. Pacevičiui išvykstant iš mūsų parapijos. Su dovana pasveikinta "Moters" red. Iz. Matusevičiūtė šv. Kalėdų proga. Lietuvius klierikus Romoje švenčių progomis sveikiname su dovanomis.

Pereitų metų valdybą sudarė: S. Petraitienė, O. Jonaitienė, R. Bražukienė, J. Kaknevičienė ir A. Šimkevičienė.

Šių metų valdybą sudaro: pirm. O. Jonaitienė, vicepirm. O. Žėkienė, sekr. M. Norkienė, ižd. E. Girėnienė, valdybos narė ir soc. reikalų k-jos pirm. V. Steponaitienė. Soc. k-jon dar įeina H. Gudžiauskienė ir S. Stonkienė. Revizijos komisiją sudaro: V. Bartininkaitienė, S. Jagėlienė, T. Sekonienė. Parengimų komisiją sudaro: R. Bražukienė, J. Kaknevičienė ir A. Šimkevičienė. Sudarytas kavinė rūpintis komitetas iš sekančių narių: B. Manglicienė, V. Aleknavičienė, O. Ažubalienė ir O. Deimantavičienė.

Skyrių nuoširdžiai globoja par. kleb. kun. P. Ažubalis. Be jo duosnios rankos mes nepajėgtume įgyvendinti mūsų užplanuotų darbų.

Tenka pasidžiaugti, kad šis skyrius apjungia visų emigracijų moteris į vieną darnią šeimą. Sėkmės, ištvermės ir Augščiausiojo palaimos ateities darbuose linkime visoms mūsų narėms, vadovybei bei dvasios vadui kun. P. Ažubaliui.

Stefa Petraitienė

Šv. Jono Kr. par. Toronte lietuvės katalikės moterys prie siuntinių paruošimo. Penkta iš kairės skyriaus pirm. Ona Jonaitienė, šalia jos "Moters" red. Iz. Matusevičiūtė.

• MOTERYS PASAULYJE

MARIJA ARLAUSKAITĖ
PASIŽYMĖJUSI LIETUVĖ MOKYTOJA

Marija Arlauskaitė jau naujosios lietuvių kartos atstovė, gimusi ne Lietuvoje, bet išeivijoje — Kanadoje, Montrealio mieste. Arlauskų šeima buvo lietuviška bei katalikiška. Tėvynės meilę ir gilų tikėjimą motina mokėjo įdiegti ir savo vienintelei dukrelei Marijai. Naujoji tėvynė Kanadą Mariją priėmė ir leido išsiskleisti jos pedagoginiam talentui. Daugiausia tautai gali patarnauti geras pradžios mokyklos mokytojas, nes jis formuoja jauną vaiko sielą.

Marija Arlauskaitė mokytojos darbą pradėjo lietuviškoje mokykloje, kuri buvo atidaryta Montrealio Mokyklų Komisijos 1929 m. rudenį šv. Morkaus vardu Rosemounte. Ši mokykla buvo skirta vien lietuviams vaikams. Marija Arl. šią mokyklą vedė labai sėkmingai, pati dirbdama su septyniais skyriais per septynerius metus. Sumažėjus lietuvių skaičiui, ji buvo perkelta į prancūzų kalb. mokyklą, kur mokytojavo dideliu pasišventimu.

Po 35-rių panašaus ir sėkmingo pedagoginio darbo Kvebeko Švietimo Ministerija įvertino M. Ar-tės profesini darbą ir nuopelnus Kanados pradžios mokyklai. 1962 m. jai paskyrė garbės ordina "Ordre du Merité Scolaire". M. Arlauskaitė yra pirma moteris mokytoja prancūzų ir anglų tarpe apdovanota tokiu ordinu.

Šių metų kovo mėn. 7 d. dalyvaujant Montrealio miesto burmistrui ir 800 mokytojų tarpe 72 jos collegų, išdirbusių Kanados mokyklose 35-rius metus, buvo ir M. Ar-tė. Jai buvo įteikta aukisnė plunksna — parkeris, kaip garbės dovana.

Solistė P. Bičkienė

Du kartus yra laimėjusi pagyrimo lakštus už gerą mokytojavimą.

Ji yra išleidusi į gyvenimą ar augštesnes mokyklas 1378 mokinius. Tai graži mokyklinė šeima.

Marija A. reiškėsi aktingai ir Kanados lietuvių visuomenėje. Ji buvo ilgametė "Nepriklausomos Lietuvos" redaktorė bei administratorė, Šv. Kazimiero parapijos Šv. Onos dr-jos sekretorė, Montrealio vaidintojų grupės organizatorė ir aktorė. Tautos Fondo atstovybės Kanadoje pirm-kė nuo 1948 iki 1953 metų. Būdama jautraus būdo, depresijos laikais daug kam iš lietuvių yra padėjusi ne vien dvasiniai, bet ir aukomis.

Ilgus metus ji ligino ir prižiūrėjo savo sergančią senutę motiną, kuri pasimirė praėjusiais metais, nesulaukusi pasidžiaugti dukters pagerbimu.

Išeivijos lietuviai mokytojai linki Jubiliatei sėkmingai darbuotis dar ilgus metus.

Solistė Prudencija Bičkienė

N. Pr. Marijos seserų dešimtmečio minėjimo proga Montrealyje, geg. 2 d. buvo suruoštas operos solistės Prudencijos Bičkienės koncertas.

Solistė koncertui pasirinko įdomią programą. Pirmoje dalyje buvo grynai lietuviški dalykai, daugiau liaudiški kūriniai: J. Tallat-Kelpšos "Liaudies daina", J. Sarpaliaus "Dukružėlė", A. Mikulskio "Už upelio" ir V. Jokūbėno poemėlė "Gėlės iš šieno", K. Binkio žodžiams.

Kūrinių išpildymas rimtas. Ne visų dainuojamų dalykų aiški tarsena. Bendrai dikcija augštam balsui turėtų būti aiškesnė.

Debussy arija su rečitatyvu iš "L'Enfant Prodique" stovėjo atokiau nuo kitų kūrinių. Solistė ją dainavo prancūziškai, bet lietuviškai publikai praktiškiau dainuoti lietuviškai, nes svarbu ir žodžius suprasti, ne tik muziką. Dainavimas originalo kalba baigia dienas.

G. Puccini — iš op. "Džani Skiki" ir R. Leoncavallo Nedos arija iš op. "Pajacai", gale Vikt. K. Banaičio arijos iš op. "Jūratė ir Kastytis". Tai buvo įdomiausi dalykai. Dainingąjį Puccini ir lengvai koloratūriškai gražią Leoncavallo Nedos ariją solistė išpildė žymiu mokėjimu ir patirtim.

Idomiausia buvo Banaičio opera "Jūratė ir Kastytis", kurios arijas pirmą kartą Montrealyje išpildė Pr. Bičkienė labai geru skoniu ir Banaičio stiliaus pajautimu.

Prudencija Bičkienė turi gražų, šilto tembro balsą, gero diapozono, pajėgų ir našų. Nors balsas stiprus, jis daugiau lyrinio pobūdžio. Jo pastatymas linksta į mezzosopraną, bet jis visdėlto lyrinis sopranas. Tokie balsai dainuoja pusiau dramatines partijas. Dramatinės partijos solistės balsui būtų nenaudingos.

Geriausia laikytis savo tembro, savo resursų ribose, nes tokiu atveju geriau išlaikomas balsas.

Viešnia, palydima pianistės U. Clutterbuck, labai sėkmingai dainavo ir turėjo didžiulį pasisekimą. Sol. E. Kardelienės garbei bisui padainavo Tallat-Kelpšos "Mano sieloj šiandien šventė". Montrealiečiai viešnia buvo sužavėti ir plojo ir gausiai apdovanojo.

J. Kardelis

Aldona Šapokaitė — nauja odontologijos daktarė

Šį pavasarį po labai sėkmingų penkerių metų studijų Toronto un-te Aldona Šapokaitė baigė odontologijos skyrių, įsigydama dantų gydytojos teises.

Ji yra neseniai Toronte mirusio žymaus Lietuvos istoriko ir "Tėviškės Žiburių" redaktoriaus prof. dr. Adolfo Šapokos duktė. Rinkdamasi savo gyvenimo pašaukimą pasirinko praktinius mokslus, pasekdama savo motiną, kuri irgi yra baigusi odontologiją Lietuvoje.

Aldona Šapokaitė mokėsi katalikių vienuolių vedamoj Loretto gimnazijoje Toronte, ketverius metus lankė ir baigė Augšt. Lituanistinius kursus, dar būdama moksleive.

Aktingai reiškėsi ateitininkų moksleivių ir studentų veikloje ir priklausė Tėvų pranciškonų Prisikėlimo par. "Aušros" sporto klubui — žaisdama krepšinį yra prisidėjusi prie daugelio aušriečių mergaičių sportinių laimėjimų.

Naujoji daktarė jau pradėjo savo profesinį darbą Toronte. Didelė padėka tenka ir jos motinai A. Šapokienei, kuri būdama našlė įstengė duoti dukteriai profesinį pasiruošimą gyvenimui. Naujos gydytojos laimėjimu džiaugiasi ne vien jos šeimos artimieji, bet ir visa Toronto visuomenė.

PER KANČIAS Į GARBĘ

Pasvališkė lietuvaitė Barbora Armonienė, dr. A. L. Nasvyčio pedadama, parašė knygą "Palik ašaras Maskvoje". Ta knyga dar nėra pasirodžiusi lietuvių kalba, bet jau išversta į anglų k. ir išleista; iš anglų k. išversta į ispanų k. ir milžinišku tiražu išleista; ji išversta į portugalų k. ir leidžiama Brazilijoje; dabar ji verčiama į Tolimųjų Rytų—į kelias Azijos tautų kalbas ir, žinoma, bus ne tik išversta, bet ir išleista. Tos knygos leidimu rūpinasi ta pati leidykla, kuri ją pirmiausia išleido anglų kalba.

Urugvajaus sostinės Montevideo didelis dienraštis "El Plata" š.m. II. 5 d. laidoje B. Armonienės knygą lygina su E. M. Remarque garsiu romanu "Vakarų fronte nieko naujo". Kaip Remarque realistiškai aprašo karinio fronto žiaurumus, baisenybes, taip B. Armonienė tokiu pat paprastu, realistišku stiliumi vaizduoja lietuvių tautai Stalino ir Hitlerio režimų atneštas baisenybes, terorą, masinius žudymus, žmonių kankinimus, išvežimus į vergų stovyklas. Autorė nėra beletristė nei romantikė; ji pasakoja savo vargus paprastos prozos, atsiminimų stiliumi, bet kadangi ji kaip motina ir žmona be galo daug iškentėjo Sibiro tremtyje, ypač kai buvo nuteista ilgiems metams kalėti ir tuo būdu jos mažas sūnelis nuo jos atskirtas ir padarytas našlaičiu, tad jos pasakojimai intriguoja skaitytoją lyg geras romanas.

Barbora Armonienė yra ištekėjusi už JAV piliečio, kurs su dukrele, raudonajai armijai okupavus Lietuvą, išvyko į JAV, tikėdamasis netrukus atsiimti ir antrą savo šeimos pusę — žmoną su sūneliu, bet užėjo karas, po pasaulinio karo prasidėjo žiaurus pilietinio pobūdžio karas Lietuvoje su naujais masiniais lietuvių trėmimais į Sibirą. Per tuos trėmimus ir Armonienė su savo mažu berniuku atsidūrė Sibire tremtinių lageriuose ir kalėjimuose. Kol buvo darbo lageryje, jos sūnelis buvo jos globoje bei priežiūroje, bet jai atsidūrus kalėjime, jos berniukas atsidūrė našlaičio būklėje, o tai motinai sudarė didesnę širdgėlą, negu kalėjimo režimas.

Barbora Armonienė

Tik 1960 metais, Armonienei su sūnumi grįžus į Lietuvą, Jonui Armonui po didelių pastangų pavyko atsiimti į JAV antrąją savo šeimos pusę.

Pasibaigus kančioms ir vargams, B. Armonienė su savo kalinės atsiminimų knyga pasidarė populiariausia lietuvė pasaulyje: per kančią jai atėjo nelaukta garbė bei pasaulinis populiarumas.

J. Gobis

N. Pr. Marijos seserų veiklos dešimtmetis Montrealyje

Š. m. gegužės mėn. 3 d. buvo paminėta seserų vienuolyno, vaikų darželio ir pedagoginio darbo dešimties metų sukaktis. Aušros Vartų parapijos bažnyčioje ta proga buvo iškilmingos pamaldos, o po pietų viešas posėdis ir koncertas. Į garbės prezidiumą buvo pakviesta abiejų parapijų klebonai, kongregacijos vyresnioji Motina Augusta, sesuo M. Felicija, abi iš Putnam, sesuo M. Bernadeta, sesuo M. Margarita, rėmėjų pirm. A. Zubienė ir Lietuvių B-nės pirm. dr. P. Lukoševičius, Kultūros Fondo pirm. dr. H. Nagys, red. J. Kardelis, Tėvas Pečkys, SJ.

Ta proga buvo išleistas mažas leidinėlis su dr. J. Žmuidzino sveikinimu ir trumpa veiklos apžvalga.

Montrealyje N. Pr. Marijos seserys yra jau pasistačiusios savo namus, visai arti Aušros Vartų bažnyčios. Sėkmingai veda vaikų darželį, tik mažai vaikučių gali juo pasinaudoti, dėl didelių nuotolių darželis sunkiai pasiekiamas.

Praėjusį rudenį seserų namuose buvo suruošti motinoms kursai. Juos sėkmingai pravedė žymi Montessori krypties pedagogė D. Petrutytė iš Čikagos. Jų namuose vyksta įvairūs kultūriniai posėdžiai, Kanados Mokytojų Dienos ir Krašto Bendruomenės atstovų suvažiavimai. Seserys padeda dirbti ir Kat. Moterų Dr-jos Montrealio skyriui. Seserų gražus namai yra 1450 De Seve Street, Montreal 20, P. Que.

Iš Toronto išvyksta Vaikų Namų vyresnioji sesuo Paulė š.m. birželio mėn. gilinti pedagoginių studijų Fordhamo un-to vasaros semestre Niujorke, JAV.

Sesuo Paulė puikiai vedė vaikų darželį Toronte. Nekalto Pr. Marijos seserys praėjusiais metais išvarė didelę vagą lietuvių vaikų pedagoginiame darbe. Jos paruošė pirmajai Komunijai apie 85 berniukus ir mergaites Prisikėlimo parapijoje ir 37 vaikus Šv. Jono Kr. Toronto parapijoje.

Visus metus mokė tikybos mokyklinio amžiaus vaikus, lankančius nekatalikų mokyklas.

Seselėms globojant, Kanados Liet. Kat. Moterų Dr-jos centro valdyba suruošė trijų dienų kursus motinoms š.m. kovo mėn. pabaigoj. Juos sėkmingai pravedė garsi pedagogė Domicelė Petrutytė, montesorininkė, atvykusi iš Čikagos. Kursai, kuriuos lankė apie 70 moterų, praėjo labai sėkmingai. Paskaitų klausė ir tėvai.

Seselių namuose dažnai vyksta jaunesnių ir vyresnių ateitininkų susirinkimai bei šventės.

Vadovaujant Norai Kulpavičienei, ruošiamas filmas apie N. Pr. Marijos seselių pedagoginį ir kultūrinį gyvenimą.

Seselei Paulei Vaikų Rėmėjų būrelis, vaikučių tėvai ir Toronto visuomenė linki sėkmingų studijų. Jos pareigas perėmė sesuo Loreta.

Su sesele Paule, po sunkios širdies operacijos, išvyksta į Putnam, Conn., vienuolyną ir buv. vyresnioji seselė Margarita.

SUVALKŲ TRIKAMPIS

ANT. KASAKAITIS

Vadinamasis "Suvalkų trikampis", dėl kurio valdymo lietuviai reiškia teisingų reikalavimų, apima dviejų apskričių plotą, būtent: Suvalkų bei Augustavo ir dalį buvusių Seinų, bendrai apie 4.000 kv. km. paviršiaus. Čia yra 254 ežerai bei ežeriukai, užimą 140 kv. km. vandens plotą. Didžiausias ir visų gražiausias — Vygrių ežeras. Dėl daugybės tame trikampyje ežerų jį galima pavadinti ir Suvalkų ežerynu.

Čia tarp gražių ežerų nuo amžių gyveno jotvingiai — sūduviai. Tai buvusi prūsų padermė — taip tvirtina vieni, o kitų nuomone, buvusi labai artima lietuviams baltų kiltis.

Suvalkų trikampyje kitados gyvenę jotvingiai tėra tik mažutė dalelė anų laikų gausingos, narsios lietuvių giminės, gyvenusios Pripetės, Būgo ir Narvo upių baseinuose bei Rytprūsių ežeryne.

Jau XIV-tame amž. faktiškais Suvalkų trikampio valdytojais buvo lietuviai. Ežeryno priklausymą Lietuvai XIV-tame amžiuje pripažino Ziemovitas II, Mozovijos kunigaikštis, nustatęs 1358 m. sienas su Kęstučio valdomomis žemėmis. Tuo metu trikampis įėjo į Gardino žemės sudėtį, Trakų vaivadijoje. Ordinas po pralaimėjimo ties Žalgiriu 1410 m. irgi išsižadėjo pretenzijų į Trikampį lietuvių naudai.

XV a. Trikampis drauge su Podlese (Pagiriu, Palenke) priklausė Lietuvai. Tik Lietuvos—Lenkijos unija sudarė geras sąlygas lenkų pilkrudiniams šlėktoms bei valstiečiams kurtis vakariniuose Lietuvos plotuose. Tuo būdu lenkai bei mozūrai vis gilyn brovėsi į lietuvių žemes.

Prie karaliaus Žygimanto Senojo, 1520 m., Trikampis buvo įėjęs į atskiros Podlesės vaivadijos sudėtį, tebepriklausančios tačiau ir toliau Lietuvai. Pirmuoju Podlesės vaivada yra buvęs lietuvis Katkevičius. Čia 1581 m. karaliaus Žygimanto Augusto buvo įkurtas Augustavo miestas.

1569 m. Liublino unijos seime Trikampis drauge su visa Podlese—Palenke, išskyrus rytinę dalį su Seinais, kurie ir toliau tebepasiliko Trakų vaivadijos ribose, buvo prijungtas prie Lenkijos. Dėl tos Palenkės visą laiką ėjo ginčai tarp lietuvių ir lenkų.

Tik nuo to laiko Suvalkų bei Augustavo apskritys ėmė priklausyti Lenkijai. Tuomet ir pradėjo dar tirščiau plaukti čia mozūrai ir kurtis tarp lietuvių. Kūrėsi nauji kaimai ir dvarai. Dar XVI amž. pabaigoje įsikūrė šie miesteliai: Lipskas, Pilipavas, Prieraslis (Przerosl). Nepaisant gausaus svetimo gaivalo antplūdžio, dar ir šiandien lietuviai čia gyvena kompaktiškai kaimuose ir parapijose (Punskas). Matyt, jų čia nemaža besama, jei gali, pagal laikraščių žinias, išlaikyti net dvi gimnazijas—Punske ir Suvalkuose.

Antroje XVII amž. pusėje ir XVIII amž. Trikampyje smarkiai ėmė veikti domininkonų ir kamedulų vienuolynai, suėmę į savo rankas didžiulius turtus. Vygrių ežero saloje įsikūrė kamedulai — jie įkūrė taip pat ir Suvalkus, gi domininkonai — Seinus. Tame laikotarpyje buvo pradėta miškų eksploatacija, norint gauti naują produktą eksportui — potašą. Tuo vertėsi rūpestingai kamedulai ir stambesniųjų dvarų savininkai, gavę leidimą deginti valdžios miškus. Gautus iš sudegintų medžių pelenus pilstė į statines ir siuntė į Angliją.

Pradėta tame pat laike eksploatuoti ir rūda iš gausių čia pelkių. Tai įgalino ir ūkininkus, ne tik dvarus, vartoti geležinius plūgus, tuo palengvinant šiek tiek jų gyvenimą. To viso pasėkoje — buvo įkurdinti nauji miesteliai: Račkos, Suvalkai (kauniečiai vadina — Sąvalkai), Krasnapolis. XVIII amž. pabaigoje mėginta supramoninti Trikampį. To sumanymo iniciatoriai buvo Lietuvos paiždininkas A. Tyzenhauzas bei Pacas.

Per paskutinį 1795 m. Lietuvos—Lenkijos padalinimą visą Sūduvą, taigi ir Suvalkų Trikampį buvo užėmę Prūsai. Hohenzolernų ūkinis darbas prasidėjo turtingų vienuolynų panaikinimu, jų turtų konfiskavimu ir nuomininkų pašalinimu iš valstybinių dvarų. Tuo būdu prūsiškoji administracija stengėsi sudaryti žemės fondą vokiečių gaivalo kolonizacijai. Napoleono karai tąjį Naujųjų Prūsų viešpatavimą nutraukė, ir visa Sūduva buvo įjungta pirma į Varšuvos kunigaikštystę (1807 m.), o vėliau po Vienos kongreso 1815 m., į Lenkų karalystę, vadinamąją Kongresovką, tekusią rusų carams.

Iš šių trumpų istorinių apybraižų sužinome, kad Suvalkų Trikampis tik trumpą laiką buvo lenkų valdomas: nuo 1569 m. ligi 1795 m. Ir per tą visą laiką tarp lenkų ir lietuvių dėl Palenkės, atseit, ir Trikampio, ėjo nuolatiniai ginčai — tų sričių priklausomybė faktiškai nebuvo išspręsta. Tokia ji pasilieka ir šiandien.

Galingasis Dauspūdas, Račkų bei didžiulių dvarų kitur Lietuvoje savininkas Pacas 1816 m. išsirūpino, kad Suvalkai taptų vadinamosios Augustavo vaivadijos komisijos buveine. Paskiau, po lapkričio sukilimo 1830 m., kai buvo Lenkų karalystėje panaikintos vaivadijos, 1834 m. čia įsteigta Suvalkų gubernijos buveinė.

Pirmos istorinės žinios apie Seinų sodybą siekia XVI amžių. 1593 m. Seinus įsigijo Jurgis Grodzienskis, kuris čia įkurdino domininkonų vienuolius, pastatė jiems vienuolyną ir bažnyčią, o mirdamas 1620 m. užrašė savo dvarus su miesteliu ir daug girių. 1655 m. Švedų Karolio Gustavo kariuomenė buvo sudeginusi Seinus, bet būdami patogioje vietoje, Lietuvos su Prūsais prekybos kelyje, greit atsistatė.

Vienuolyną panaikinus paskiau čia buvo vyskupų buveinė ir kunigų seminarija. Lietuvos nepriklausomybės laikais Seinuose, kol jų nebuvo mums išplėšę lenkai, buvo ir lietuvių gimnazija, paskiau perkelta į Lazdijus.

Lenkai, atgavę po Pirmojo pasaulinio karo nepriklausomybę, į steigiamojo seimo rinkimų ordinaciją buvo įtraukę ir visą Sūduvą I-ju numeriu. Apie tai patyrę Varšuvos lietuviai užprotestavo ministeriui pirmininkui Moračevskiui, kuris buvo sudaręs pirmąjį Lenkijos ministerių kabinetą. Lenkai, nesuskubę naujai pertvarkyti ordinacijos, rinkimus į seimą pravedė, pradėdami II-ju numeriu — Lomžos žemėje.

Lietuviai kažkodėl nesugebėjo pasinaudoti šiuo patogiu momentu: vis delsė, laukė galingųjų teisybės ir nepasistengė laiku stipriai įjungti į Lietuvos valstybės sudėtį visą Suvalkų trikampį, nors kurį laiką buvo užėmę Suvalkus ir ilgėliau valdę Seinus, kuriuos vėliau lenkai taip pat iš pasalų išplėšė iš mūsų. Po kiek laiko mūsiškiai sustiprėję panorėjo pataisyti tą klaidą, pasiuntė kariuomenės dalinį, karininko Ramanausko vadovaujamą, užimti Trikampio. Tačiau lenkai atkakliai kovojusius lietuvius Augustavo miškuose paėmė į nelaisvę. Pirmas "karžygiškas" lenkų veiksmas buvo nudėti belaisvį karininką Ramanauską, o visas dalinys buvo nugabentas į belaisvių stovyklą Vadovicuose, netoli nuo Varšuvos. Tenai mūsų drąsūs kareiviai nemažai pakentė skurdo. Jiems Varšuvos lietuviai, kiek tuomet galėdami, stengėsi jų skurdą palengvinti. Jiems nuoširdžiai patarnavo

Atlaidai Suvalkuose

ARGENTINOS LIETUVIAI

Argentina yra antroji savo didumu Pietų Amerikos valstybė, užimanti 22.795.693 kv. km. ir turinti 20.962. 300 gyventojų.

97% argentiniečių yra europietiškos kilmės ir tiktai 3% yra indėnų arba negrų kilmės. Daugumas imigrantų yra iš Italijos ir Ispanijos, kurių charakterio įtaka yra žymi bendram tautos būdui. Apie 75% žmonių gyvena miestuose, o likęs ¼ — provincijos miesteliuose.

Argentina savo žemėje turi didelius turtus, neskaitant gyvulininkystės ūkio, Argentinos požemiuose yra daug žibalo versmių, įvairių mineralų, geležies, anglies klodai bei granito; magnijaus, švino, vario, sidabro, aukso ir kitų brangių metalų.

Lietuviai emigrantai daugiausia plūdo Argentinon 1925-6 m. ir telkėsi Rosario mieste. Rosario įsteigtas 1725 m. Dabar turi apie 650.000 gyventojų. Jis yra antras savo didumu Argentinoje. Turi gražius parkus, muzėjus, modernius namus, gražias plačias gatves ir bulvarus, plačią pramonę, susisiekimą geležinkeliais, plentais, oru, turi taip pat didelį uostą.

Rosario mieste gyvena keli šimtai lietuvių. Beveik visi jie yra seni emigrantai, atvykę daugiau kaip prieš 30 metų Argentinon. Jie savo darbštumu yra įsigiję netik nuosavus namus, bet kaikurie turi ir savo fabrikėlius bei dirbtuves, krautuves. Jų jaunimas lanko vidurines ir augštąsias mokyklas.

Rosario mieste yra įsisteigusi Šv. Kazimiero parapija, kurią įkūrė Tėvai marijonai. Jie aptarnauja Rosario miesto lietuvius ir padeda jiems kultūriškai veikti. Dabar jau yra baigiama statyti ir pradžios mokykla, pavadinta "Republika de Lituanica". Statybos darbus veda kun. Juozas Margis.

Daugumas Rosario miesto lietuviško jaunimo, baigę augštuosius mokslus, užima atsakingas valdiškas vietas. Jie nors gimę Argentinoje, bet yra išauklėti lietuviškoje dvasioje, dedasi prie lietuvių parapijos, lietuviškų organizacijų bei Liet. Bendruomenės.

Baigusieji augštuosius mokslus yra šie: dr. R. Sabatytė — biochemikė, dr. L. Ažuolinskaitė — vaikų ligų gydytoja, inž. E. Maknis — agronomas, D. Stasevičiūtė - de Gvasone — mokytoja. Gailestingosios seserys: M. Žiemelytė, E. Mikaliūnaitė, A. Žižytė (vaistininkė); J. Disevičius — med., L. Žižytė — mokytoja, D. Zakevičiūtė — tapytoja, A. Šliūžaitė — modistė.

Rosario lietuvių kolonijos jaunimas su mokyt. V. Zagreckiene

Baigusieji komercinę mokyklą: M. Lukošytė, N. Švarlytė, O. Tyčionytė, B. Pundytė. Tebestudijuoja: E. ir V. Petronytės, S. Gleizytė, A. Pundytė, N. Matulaitytė ir M. Seniūnytė.

Rosario mieste veikia trys lietuviškos draugijos: "Aušros Žvaigždė", "Lietuvių Kultūrinis klubas" ir Rosario Liet. Bendruomenė, kuri įsisteigė 1951 m. Dvi pirmosios dr-jos turi savo nuosavus namus ir sales. Bendruomenė savo patalpų neturi, naudojasi Šv. Kazimiero parapijos patalpomis.

Buenos Aires miestas yra Argentinos sostinė su 5.900.000 gyventojų ir yra pats didžiausias Pietų Amerikos žemyno miestas.

Buenos Aires yra svarbiausias Argentinos uostas, įkurtas ispanų 1536 m. Jis yra kartu pramonės ir prekybos centras. Kartu su priemiesčiais sudaro 1.709 kv. km. plotą. Miestas yra taisyklingai išplanuotas, turi daug augštų namų — dangoraižių. Mieste veikia mokslo ir meno įvairios institucijos: universitetas, meno akademija, meno galerija, keletas įdomių muzėjų, keli teatrai.

Buenos Aires priemiesty Avellanedos 1941 m. įkurta lietuvių parapija. Bažnyčios statybą pravedė Tėvai marijonai: kun. Jonas Jakaitis ir kun. Kazimieras Vengras (miręs 1963 m. Čikagoje). Kun. K. Vengro pastangomis buvo pastatytas vienuolyno namas, užbaigta pradžios mokykla ir parapijos salė. Dabartiniu metu Avellanedos Šv. Kazimiero parapijoje darbuojasi lietuvaitės mokytojos šv. Kazimiero seserys iš Čikagos.

Šios mokyklos patalpose vyksta šeštadieninė lietuviška mokykla, o salėje nuolatiniai lietuviški parengimai.

Daugiausia lietuvių yra susispietę Avellanedoje, kur virš 20 metų veikia lietuvių parapija ir pradžios mokykla. Virš 10 metų kaip veikia lietuviška spaustuvė "Laikas" Tėvų marijonų vadovaujama.

Buenos Aires lietuviai turi visą eilę org-jų, kaip: Lietuvių Susivienijimas Argentinoje, su dr. Vinco Kudirkos

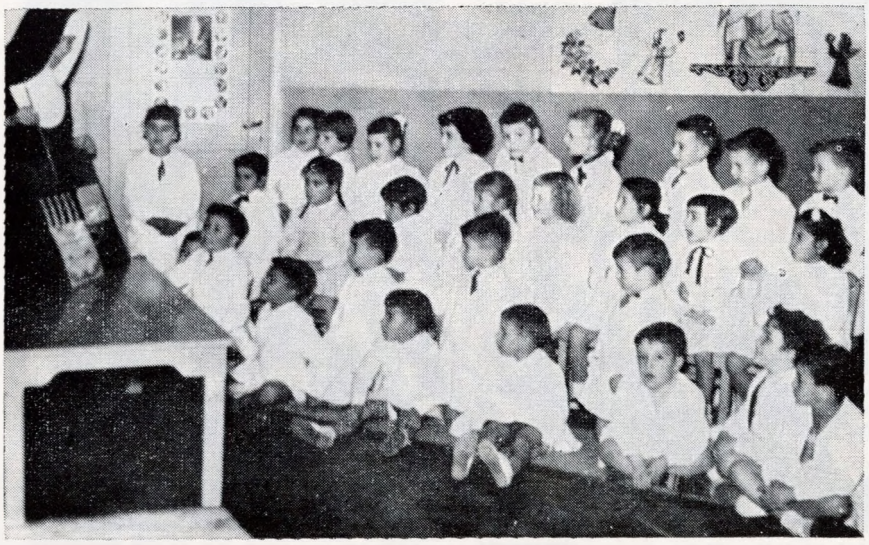

Aušros Vartų mokykla Avellanedoje, vadovaujama seserų kazimieriečių

Varšuvos vienuolyno kapucinas Tėvas Kazimieras Kudirka.

Apžvelgę netolimos praeities lietuvių tautos istorijos įvykius, turime tvirtai įsisąmoninti, jog tiek Suvalkų trikampis, tiek Rytprūsių (netiksliai vadinamas Mozūrų) ežerynas tėra tik Lietuvos tęsinys, netaip seniai dėl nelaimingų mums politinių konjunktūrų, virtęs svetimųjų grobiu. Mozūrai tose žemėse tėra tik ateiviai.

Lietuviai, realiai įvertindami dabartinę situaciją, nepretenduoja, kaip kiti mūsų kaimynai, į seniau gyventas baltų žemes Dniepro augštupyje, Pripeties, Būgo bei Narvos baseinuose. Tačiau tvirtai tiki, jog Lietuva turi neginčijamų teisių į žemes Nemuno bei Priegliaus upynuose, kur dar yra gyvas lietuvių tautos kamienas. Tą teisę, mūsų giliu įsitikinimu, turi pripažinti kiekvienas rimtas, objektyvus politikas.

namais Lanus priemiestyje; kita didelė lietuvių dr-ja — Lietuvių Centras turi nuosavus dr. J. Basanavičiaus vardo namus Villa Lugano vietovėje. Buenos Aires mieste ir Avellanedoje veikia Argentinos Liet. Bendruomenė, Karių Sąjunga, Teisininkų seniūnija, Katalikių Moterų Dr-ja Birutė, Lietuvių studentų ateitininkų draugovė. Visas org-jas apjungia Lietuvių Org-jų ir Spaudos Taryba.

Argentinos lietuvių konsulai buvo šie: gen. T. Daukantas, J. Skinkis, Gaučys, Augštuolis, dr. K. Graužinis iki savo mirties 1962 m.

Argentinos įvairiuose universitetuose augštąjį mokslą dėsto lietuviai profesoriai ir docentai: dr. H. Varneckas, prof. P. Krapavickas, inž. Fijalkauskas, inž. G. Kasparas, prof. dr. Miškūnaitė, prof. V. Bukauskaitė, vet. gyd. dr. Klusaitė, prof. A. Krapavickas ir kiti, kuire taip pat dalyvauja lietuviškame veikime.

Buenos Aires išeina du lietuviški patrijotiniai laikraščiai: "Argentinos Lietuvių Balsas", leidžiamas Prano Ožinskio, redaguojamas K. Norkaus ir Tėvų marijonų leidžiamas "Laikas". "Laiko" spaustuvėje yra spausdinamos liet. knygos, brošiūros bei propagandinė ir proginė spauda.

"Laiko" steigėjas ir pirmasis jo redaktorius buvo Tėvų marijonų vicegenerolas kun. dr. Pranas Brazys. Jis 1948 m. su grupe lietuvių inteligentų pradėjo leisti mėnesinį žurnalą, kuris vėliau tapo dvisavaitiniu laikraščiu.

"Laikas" visuomet išlaikė santūrumo liniją, nešdamas Argentinos ir visos Pietų Amerikos lietuviams sveikas krikščioniškas mintis. Dabartinis "Laiko" redaktorius yra kun. A. Steigvila.

Tėvų marijonų vasarvietė Villa de Dique prie Calamuchita ežero, Kazio ir Marijos Stankūnų dovana Tėvams marijonams. Vasarvietėje talkina seserys kazimierietės.

LIETUVIŲ ŠILUVOS MARIJOS KOPLYČIA VAŠINGTONO MARIJOS ŠVENTOVĖJE

GRAŽINA KRIVICKIENĖ

Vašingtono Marijos Šventovė - The National Shrine of the Immaculate Conception, yra didžiausia katalikų bažnyčia Amerikoje ir septintoji didžiausių bažnyčių pasaulyje (didžiausia — Šv. Petro bazilika Romoje).

Mintis statyti Marijos šventovę Vašingtone buvo kilusi seniai. Po ilgų augštųjų dvasiškių, architektų ir įvairių Amerikos mokslininkų svarstymų, 1920 metais prieita susitarimo statyti modernaus stiliaus bažnyčią bizantiškai-romaniškoje dvasioje. Tais pačiais metais rugsėjo mėn. buvo pašventintas kertinis bažnyčios pamatų akmuo ir pradėta statyba pamatų ir apatinės bažnyčios, tačiau dėl pinigų stokos darbas sustojo. Pagaliau beveik 25 metams praslinkus buvo sukelta aukų ir tęsiama statyba, o 1959 m. lapkričio mėn. 20 dieną bažnyčia buvo pastatyta ir pašventinta, nors vidaus įrengimai ligi šiol nėra užbaigti.

Ši Marijos šventovė užima 77.500 kv. pėdų plotą, jos ilgis 459 pėdos, kupolo augštis (iš lauko) 237 pėdos, pagrindinė bažnyčios siena už altoriaus aukso mozaika ir Kristus Karalius užima 3.600 kv. pėdų. Varpinės augštis 329 pėdos, kurioje įrengta 56 įvairaus didumo varpai.

Lietuvių tautinei paminklinei koplyčiai įruošti vieta yra viena iš geriausių viršutinėje bažnyčioje, dešiniame šone įėjus pro pagrindines duris, priešais lenkų Čenstachavos Dievo Motinos koplyčią, kurios pašventinimas įvyko š.m. gegužės mėn. 3 dieną, sutraukęs apie 15.000 lenkų.

Leidinyje apie Vašingtono Marijos Šventovę pridėtame plane iš svarbiausių bažnyčioje vietų pažymėta: — Nr. 13. Our Lady of Šiluva. Ten dabar tik šalti plytų sklaitai ir kuklus Šiluvos Dievo Motinos paveikslas, prie kurio mirga mėlynuose stikluose stebuklingai Dievo Motinai uždegtos tikinčiųjų žvakės. Šone užrašas: "A Chapel of Our Lady of Šiluva. Gift of the Lithuanians of the United States. Anticipated completion 1966".

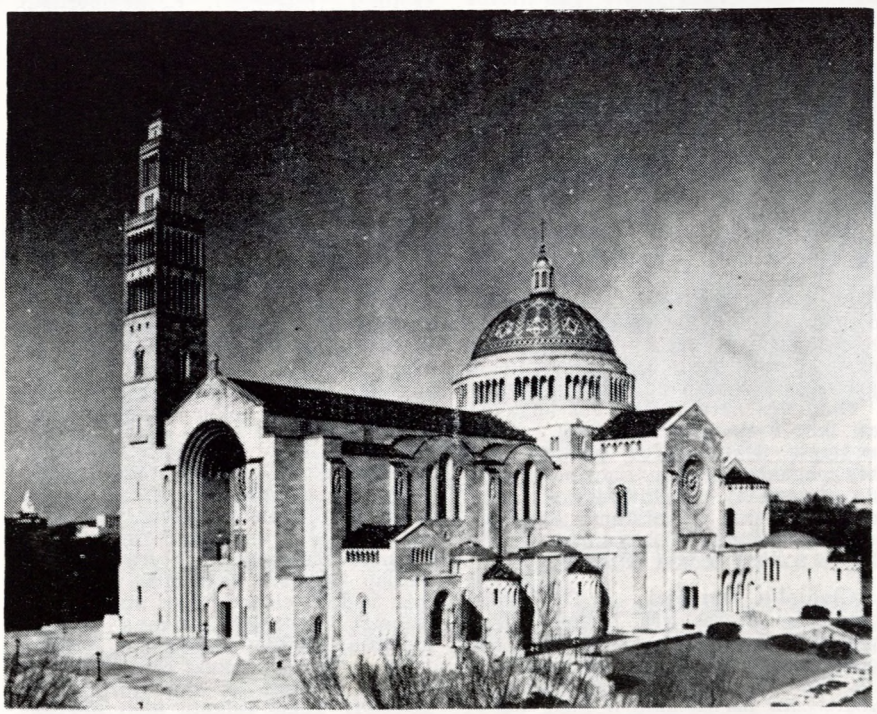

Marijos šventovė Vašingtone, D.C., JAV-bėse, kur vienoje šoninėje koplyčioje bus įrengta lietuviška Šiluvos Marijos koplyčia.

MŪSŲ DARŽELIS

AGR. V. DAILYDĖ

Kiekvienai lietuvei meteriai turi rūpėti palaikyti senąją lietuvaičių tradiciją — lietuviško darželio auginimą. Namai be gėlių darželio — niūrūs. Namiškius ir pakeleivio akį džiugina gražūs gėlių žiedai. Mes dar nežinome, kas tuose namuose gyvena, o iš gėlių darželio jau sprendžiame apie tų žmonių kultūringumą ir grožio pajautimą — apskritai tariant, gamtos ir visos kūrinijos meilę.

Portulaca — (ištarti porčiulaka) yra vienmetė gėlė, auga betkurioje žemėje, ir žydi iki rudens šalnų. Žiedai atrodo kaip mažos rožytės. Žiedų spalva įvairiausia. Žemutė gėlelė nelepi, galima ir pradėjusią žydėti persodinti. Geroje žemėje nepaprastai kerojasi, todėl atsižvelgiant į žemės gerumą, sodinti kas 5-10 colių atstume.

Sėkla yra nepaprastai smulki. Todėl giliai žeme neapdengti. Sėklų pasirinkti nėra taip lengva. Reikia rinkti kai tik žiedinė pagelsta, pageltusi žiedinė ilgai nestovi, o tuoj plyšta pusiau ir sėklos išsibarsto. Šiuo atveju sekantį pavasarį, nors ir nesėję vėl turėsime portulacos diegų. Dėl savo spalvų įvairumo ir žemumo labai tinka akmenų (Rock garden) darželyje ir pakraščiuose pasodinti. Šiltesniame klimate portulaca auga kaip daugiametė gėlė.

Portulacas galima persodinti į peržydėjusių tulpių vietas. Kadangi tulpių bulbes paliekame žemėje iki sekančio pavasario, tai šią tuštumą puoš iki šalnų grožioji portulaca.

Zinijos pagal savo ūgį skirstomos į žemas iki 12 col.; vidutines iki 20 col. ir augštąsias iki 40 colių augščio. Pagal ūgio augštį ir žiedai yra atatinkamai didesni. Augštųjų žiedai išauga net iki 4 col. diametro.

Ši gėlė mėgsta vidutinio sunkumo žemę, gerai patręštą mineralinėmis (perkamomis) trąšomis. Jos geriausiai žydi saulėtoje vietoje, bet dera ir daliniame šešėlyje. Pradeda žydėti anksti vasarą ir žydi iki pirmųjų šalnų. Žydėjimo metu yra naudinga palaistyti praskiestu trąšų mišiniu, tada bus gražesni žiedai.

Žiedai būna įvairiausių spalvų. Nėra tik mėlynos ir žalios spalvos. Dauginama tik sėklomis.

Gegužės mėnesį galima pradėti sodinti lauke gladiolų, begonijų, jurginių, cannas ir vasarinių hiacintų bulbes.

Šias gėles patartina sodinti grupėmis po3-5 dėl gražesnio vaizdo, o jeigu yra žinoma žiedų spalva, tai tik iš vienodos spalvos sudaryti grupes. Sodinant vengti rikiuotės, geometrinių linijų ir vienodų atstumų. Sodinant prisilaikyti gradacijos, t.y. pakrašty sodinti žemas gėles (alyssum, portulaca), toliau augštesnes (žemuosius marigoldus, floksus, begonijas), toliau gladiolas ir galiausiai cannas.

Begonijos dėl savo žiedų spalvų įvairumo, didumo ir grožio prilygsta rožėms. Paskutiniais dvejais metais gėlininkai patyrė, kad begonijų bulbes yra geriausia sudaiginti kambary, laikant jas drėgnoj ir šiltoj vietoj. Kai tik pasirodo pirmieji pumpurai, galima jas sodinti lauke.

Begonijos reikalauja purios, turtingos puvėsiais ir kaulamilčiais patręštos žemės. Labai gražiai tarpsta daliniame pavėsy, t.y. kur tik ryto ir vakaro saulės spinduliai tešildo. Vengtina dienovidžio saulės kaitra.

Iš visų bulbėmis veisiamų gėlių, begonijos reikia sodinti negiliausiai. Puse colio padengimas žeme yra pakankamas, kadangi nauja šaknų sistema vystosi tik iš viršutinės begonijos bulbės dalies.

Begonijos savo augimui reikalauja nuolatinio maitinimo ir laistymo. Kas 2-3 savaites patartina laistyti trąšų mišiniu: 1 galionas vandens — 1-2 šaukštai golden vigoro, ar kitų panašių mineralinių trąšų.

Gladiolės. — Nė viena gėlių mėgėja savo daržely neapsieina be gladiolių. Jos puošia darželius, altorius ir svečių kambarius. Jei kitos čia suminėtos gėlės gal bus kaikam naujiena, tai gladiolės bus visiems pažįstamos. Gladiolės žiedinė peržydi per 10 dienų. Norint pratęsti šios gražuolės žydėjimo laiką, patartina turimas gladiolių bulbes sodinti kas 10 dienų tarpais, t.y. ne visas vienu metu pasodinti. Gėlininkai patyrė, kad didžiosios gladiolių bulbės žydi anksčiau, mažesniosios vėliau. Todėl sodinant gladiolių bulbes pagal dydį irgi galima ilgiau turėti žiedų. Tik didžiosios glad. bulbės duos gražius ir sveikus žiedus. Todėl patartina mažąsias gladiolių bulves pasodinti atskirai ir neleisti joms žydėti, kad ateinantiems metams išaugintų stambesnes bulbes. Kai tik gladiolės baigia žydėti, pradeda žiedai vysti, nieko nelaukiant patartina nukirsti visos žiedinės, neliečiant lapų. Ir žydinčias gladioles skinant puokštėms reikia kiek galima daugiau palikti lapų, kurių pagalba žemėje esančios glad. bulbės iki rudens sukraus daug maisto ir energijos sekančių metų derliui.

Gladiolės nėra lepios. Jos auga gerai, kur žemė nėra persunki (molis) ir šlapia. Sėklai skirtos gladiolės bulbės pageidautinos mažiausiai 1½ colio skersmeny. Sodinti 4 colių gilume ir tokiame pat atstume. Auginant glad. puokštėms — skynimui ar sėklai — sodinti rečiau (9 coliai).

Gladiolių kenkėjai. — Didžiausias gladiolių priešas yra thrips. Thrips yra žalsvai-juosvas menkas tik vienos šešioliktosios col. dydžio vabzdelis. Kol jis jaunas yra gelsvos spalvos — tos pačios kaip ir glad. bulbė. Todėl be padidinamojo stiklo nematomas. Jis čiulpia augalo syvus. Jis gyvena lapuose ir pereina į glad. bulbes. Thrips yra sauso ir šilto oro mėgėjas.

Kova: 1 uncija naftalino 100 glad. bulbių rudenį nukasus apibarstyti ir kokiame uždarytame inde palaikyti 3-4 savaites. Po to galima sausose medžio pjuvenose ar smėlyje susluogsniuoti ir padėti sandėlyje.

Jei šios operacijos rudenį nesame padarę, tai dabar patartina prieš sodinant 1 uncija calomel į vieną litrą vandens ištirpinti ir skiediny nuvalytas glad. bulbes pamirkyti keletą kartų, arba bichlorido 1:1000 pamerkti 1-2 val., po to išdžiovinti ir tuoj sodinti. Arba dysol 1 šaukštas į 1 galioną vandens ir šiame skiedinyje mirkyti 4-6 val. prieš sodinant.

Augančias gladioles iki žydėjimo patartina purkšti arba dulkinti su DDT ir malathion turinčiais chemikalais. Nesodinti kasmet toje pačioje vietoje. Ligotas gladiolių bulbes sudeginti.

Gladiolės savo augimui reikalauja daug saulės, vandens ir maisto. Todėl sausros metu gerai palaistyti ir vieną savaitę prieš sodinant reikėtų žemę gerai patręšti vigoro ir kaulamilčiais.

Jurginai (dahlia). — Tikėkimės, kad jurginų šaknys gerai peržiemojo mūsų rūsyje. Mėgėjoms patartina pavasarį šias šaknis sudaiginti. Kai tik pasirodys pirmieji pumpurai ir ūgiai, galima pradėti šaknis aštriu peiliu atidalinti, kad kiekvienoje naujoje šaknyje būtų po sprogstantį pumpurą.

Jurginų gimtinė yra sausas ir karštas klimatas. Jie gerai nedera, jei žemė yra persunki ir peršlapia. Jiems reikia daug ir geros puvėsingos žemės. Žemė privalo būti giliai įdirbta ir gerai patręšta perkamomis trąšomis.

Pirkti tokias trąšas, kurių sudėty yra daugiau z u p e r i o (superphosphate), kalio druskos (potash), o ne azotinių (nitrogen). Esant perdaug azotinių trąšų — lapai lapos, bet mažai žydės — ir šaknys blogai žiemoja, supūva. Be to, yra patartina kiekvienam kelmui duoti po saują kaulamilčių (bonemeal).

Jurginų šaknys sodinamos 4-6 colių gilume. Ne visą iš karto padengti žeme. 1 colio žemių pradžioj pakanka. Ūgeliui augant, palaipsniui pripildyti iki paviršiaus.

Prieš sodinant patartina į tuščią duobutę įsmeigti 3-5 pėdų ilgio kuolelis vėlesniam pririšimui.

Norint gauti gražesnių žiedų yra pravartu dalį silpnesnių ūgių nuskinti, neleisti perdaug atžalų iš vienos šaknies augti. Daugindami jurginus šaknimis, gausime tos pačios rūšies ir spalvos žiedus, kokius turėjo motininis kelmas.

Canna auga iki 5 pėdų augščio, plačiais žaliais arba bronziniais lapais. Žiedai esti įvairių spalvų, žiūrint atmainos. Žemė tinka sunkesnė nei jurginams, bet patręšimas yra toks pat. Geriau dauginti šaknimis, nei sėklomis. Sodinti vienos pėdos atstume mažiausiai, ar rečiau. Canna suteikia darželiui tropikų vaizdą, nes yra bananų šeimynos. Šaknis pirmiausia reikėtų sudaiginti ir, kaip jurginų, išskirstyti. Žemė reikėtų bent per kastuvo gylį supurenti prieš sodinant. Mėgsta šiltą ir sausą vietą.

• Madų ir grožio pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

Vasaros spalva

Kur saulė aiškiai šviečia — balta spalva ypatingai išryškėja ir nušviečia visą aplinką. Moteris baltoje suknelėje, nudegusiom bronzinėm rankom ir kojom — šios vasaros mada. Dieną ji dėvi trumpas pusiau pritaikytas shift stiliaus kreidos baltumo sukneles, baltas panamas, trumpu švarkeliu ir be rankovių eilutes, baltų mezginių palaidines. Vakare — ilgi iki žemės rūbai — krepo, siuvinėto lino, šilko, medvilninių mezginių, kartais su juodais megztinukais. Juoda spalva dažnai maišoma su balta, rūbuose, papuošimuose, batukuose. Vakariniai sandalai — dažnai baltos ir juodos odos, labai plonais dirželiais. Baltos pirštinaitės, dėvimos visur, dažnai trumpos iki riešo, dėvimos net ir prie vakarinių suknelių.

Antra dominuojanti spalva vakarui yra geltona — citrininė, nasturtinė, garstyčių, pienių. Beveik kiekvienas geltonas atspalvis labai tinka prie nudegusio kūno.

Vasarinės suknelės trumpesnės negu pereitą sezoną, beveik virš kelių. Bet vakare beveik kiekviena moderniška ponia, turėtų dėvėti rūbą iki žemės.

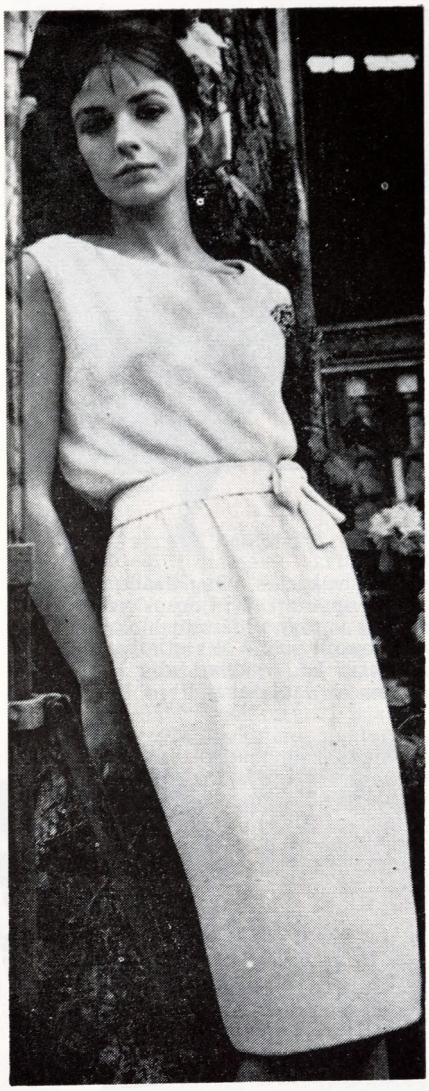

Lankant Niujorką...

Numatoma, kad šią vasarą apie keturiasdešimt milijonų žmonių aplankys Niujorką ir pasaulinę parodą. Ar Jūs taip pat planuojat kelionę į Niujorką? Jūs jausitės tikrai daug maloniau, jei būsit apsirengusi pagal vietinius papročius. Tai reikštų, kad betkokios kelnės — trumpos ar ilgos paliekamos namie. Kelnės nedėvimos ir parodos aikštėse. Patartina susidėti patogius rūbus: klostytus sijonus, shift stiliaus sukneles ir net kulotus (kelnes, atrodančias kaip sijonas). Kulotai yra nepamainomas drabužis kelionėj. Niujorko gyvenimas šią vasarą tikrai kunkuliuos ir virs. Be abejonės, oras bus taip pat karštas — "verdantis". Tuo būdu, geriausia yra pasirinkti lengvas medvilnines ir visada šviežiai atrodančias lininės medžiagas, taip pat medvilnines maišytas su sintetiniu plaušu, medžiagas, kurios mažiausiai glamžosi ir ilgiausiai išlieka naujai atrodančios. Kad būtų vėsu, geriausia pasirinkt be rankovių ir pusiau pritaikytas prie liemens sukneles. Taip pat gerai turėti pritaikytus žakietėlius, nes dažnai valgyklose ir kitose patalpose, kur oras vėsinamas, bus šalta. Vienas kitas megztinis labai

pravers vakarais. Jūsų drabužiai turėtų būt spalvoti. Niujorkas yra pilkas miestas ir tarp didžiulių blokų cemento, plieno ir stiklo kas gi atrodytų gražiau kaip kad ryškiai žalia, elektrinė, mėlyna ar saulėtai geltona suknelė.

Neužmirškite stovėt ant žemės tvirtai abiem kojom — avėkite žemom kulnim arba pusiau augštom platesnėm kulnim batus. Augštais smailais kulneliais niekur toli nepaeisit. Balti batai greit apsineša dulkėm ir perdaug atviri sandalai vargina kojas. Pasiimkit ir keletą lengvų skarelių, apsaugot savo šukuoseną nuo vėjo ir dulkių. Įsidėkit ir šiaudinę skrybėlaitę sekmadieniui, dvi poras baltų pirštinaičių ir šiek tiek papuošalų išvykai vakare.

Maudymosi kostiumai ir dieta

Šios vasaros mada yra dėkinga ne taip jau tobulai sudėtoms ir ne taip jau plonoms figūroms. Bet tos pačios laisvos suknelės dar gražiau atrodytų, jei ponios ar panelės numestų po keletą svarų. Tada ir maudymosi kostiumai joms dar geriau pritiktų.

Toms, kurios turi šiek tiek nereikalingų riebalų ant pilvo, geriausia pasirinkti diagonaliai suklostytus ar surauktus sijonėlius ir visus kitus surauktus guma kostiumus. Tas suraukimas neišryškina kūno formų.

Sumažinti šiek tiek per pilnas šlaunis, reikia dėvėti vad. "little boy shorts". Tai truputį ant šlaunų užeinančios kelnaitės, tik jos neturi būti persiauros, geriau truputį perplačios. Taip pat dviejų spalvų kostiumas, su šviesesniu viršum ir tamsesne apačia sulieknina šlaunis.

Jei kuri turi perstorą liemenį — patartina nusipirkti "blouson" stiliaus kostiumą. Jie šiemet ypatingai madoje. Bet "blouson" netiks toms, kurios turi perstoras kojas.

Jei reikia sudaryt pilnumo iliuziją — visi kostiumai su klostytais ir rauktais sijonėliais bus tinkamiausi.

Ar Jūs jaučiatės visada alkana? Labai lengva, tuo būdu "išaugt" iš visų turimų suknelių. Pamėginkit šiek tiek sugadinti apetitą. Pradėkite pietus nuo užkandėlio. Bet tas užkandėlis turi būti mažo kalorijų kiekio. Salotai ar puodelis buljono — mažai kalorijų, bet sumažina apetitą. Žinoma, prie buljono nereikia valgyt sausainių. Vaisiai arba daržovių sunka, morkos ar salierai — visi labai gerai tinka užkandžiui prieš pietus. Labiausiai pasotinantis užkandis yra pokelis želatinos, ištirpytos stikle sunkos ar pasukose.

GRAŽIAUSIAI RENGIASI — MILIJONIERĖS

Pagal tradiciją ir šiemet paskelbtas JA V-se 15 "geriausiai apsirengusių moterų" sąrašas. Tai svarbus įvykis socialinei grietinėlei naujame ir senąme pasaulyje, abiejose hemisferose. Kasmet suvažiuoja 150 "geriausiai apsirengusių" ponių ir iš savo tarpo išrenka "laureatę". Ambicingiausios moterys stengiasi gauti prizus, o kukliausios — bent patekti į tų 150 ponių tarpą.

"Saturday Evening Post" sako, kad norint patekti į laureates nereikia daug ko: užtenka turėti milijonus dolerių... Laikraščio teigimu, metinės išlaidos aprangai "nedidelės" — tik nuo 20 ligi 100 tūkst. dolerių. Už tą sumą "geriausiai apsirengusios" sau "nedaug" leidžia: vidutiniškai 10 kasdieninių suknių, 8 kokteilines, 6 vakarines, 6 kostiumus. Kailiniai į tą sumą neįeina.

Šiais metais sąrašo pirmoje vietoje Loel Guines, amerikinio bankininko žmona, antroj vietoj Gianni Angeli iš italų automobilių "Fiat" firmos savininkų šeimos, Kent'o princesė Aleksandra atsirado tik 10-je vietoje, o Persijos karalienė Fara Diba — 12-je.

• Šeimininkių kampelis

Veda A. RUSINIENĖ

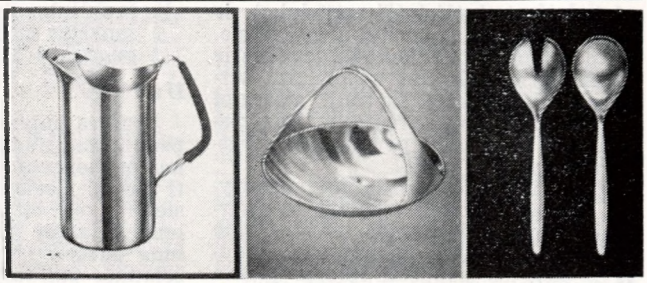

Viščiuko ir kumpio užkepas

Proporcija:

1 mažas pjaustytas svogūnas,
½ puoduko pjaustytų salierų,
½ sv. pjaustytų šviežių grybų,
½ puoduko sviesto,
⅓ puoduko miltų,
½ šaukštuko druskos,
½ šaukštuko garstyčių miltelių ir prieskonių maišytų,
2 puodukai viščiuko buljono,
½ puoduko pieno ar grietinėlės,
¼ puoduko sherry vyno,
2 kiaušinių tryniai,
2 puodukai pjaustyto virto viščiuko,
½ svaro virto kumpio, pjaustyto pailgais gabaliukais,
1 pokelis šaldytų artichokes arba
4 kietai virti kiaušiniai, perpjauti į keturias dalis,
2-3 šaukštai kapotų petruškų,
3 kiaušinių tryniai,
4 kiaušinių baltymai,
½ puoduko tarkuoto sūrio.

Darbas:

Svogūnus, grybus ir salierus pakepinti svieste, iki bus minkšti, tuomet sudėti miltus (sumaišyti su trupučiu buljono, iki bus lygi košelė), buljoną ir prieskonius. Pavirti maišant, iki padažas bus vienodai tirštas. Supilti pieną, paskui vyną ir kiaušinių trynius sumaišytus kartu. Pavirti 2-3 minutes. Pridėti druskos sulig skonio. Sudėti kapotą viščiuką, kumpį ir artičiokus arba kietai virtą kiaušinį ir petruškas. Supilti į kepimui indą — casserole. Atskirai išplakti 3 kiaušinių trynius iki tirštumo. Baltymus ir druską išplakti iki kietumo, tuomet į baltymus sudėti išplaktus trynius ir tarkuotą sūrį. Viską užpilti ant mėsos mišinio kepimo inde. Išlyginti paviršių šaukštu ir pabarstyti ant viršaus truputį paprikos. Kepti prie 350° krosnyje 25-30 minučių. Išeina 8 porcijos.

Kepta žuvis be kaulų

Proporcija:

2 svarai sole arba kitokios žuvies be kaulų,
druskos,
1 vidutinis pamidoras,
6 riekutės sūrio,
1 dėžutė (5 uncijos) pjaustytų grybų,
½ puoduko kapotų svogūnų,
2 šaukštai sviesto arba margarino,
1½ šaukšto miltų,
½ šaukštuko druskos,
½ puoduko sunkos nuo grybų, jei trūksta, pridėti vandens,
1 puodukas grietinėlės,
¼ puoduko kapotų petruškų,
2 šaukštai sherry vyno,
3 puodukai karštų virtų ryžių,
¼ puoduko kapotų petruškų.

Darbas:

Pabarstyti žuvies fillets druska ir suvynioti 6 vienodo dydžio rutuliukus. Sudėti į išteptą negilų kepimui indą eilutėn. Supjaustyti pomidorą į šešias riekutes. Sūrio riekutes supjaustyti, kad būtų maždaug pomidoro riekutės dydžio ir sudėjus riekutę sūrio ir pomidoro kartu ir įterpti tarp kiekvieno žuvies rutuliuko. Nusunkti grybus ir pakepinti keptuvėje kartu su svogūnais. Sudėti miltus ir druską. Pakepinus supilti skystį nuo grybų ir grietinėlę. Užvirinus sudėti kapotas petruškas ir vyną. Dar pakaitinti maišant ir užpilti ant žuvies. Kepti prie 400° krosnyje 20 minučių, arba iki žuvis bus iškepus.

Prieš duodant į stalą, virtus, karštus ryžius sumaišyti su kapotomis petruškomis ir sudėti prie žuvies iš abiejų indo šonų. Duoti į stalą tame pačiame inde, kur kepė. Šešios porcijos.

Karališkas makarūnų tortas

Proporcija:

4 kiaušinių baltymai,
¼ šaukštelio druskos,
1 puodukas smulkaus cukraus,
½ šaukštelio migdolų ekstrakto,
1½ puoduko kokoso riešuto drožlelių,
4 kiaušinių tryniai,
⅛ šaukštelio druskos,
⅓ puoduko cukraus,
¼ puoduko miltų,
1¾ puoduko karšto pieno,
1 šaukštukas vanilijos ekstrakto,
1 puodukas plakimui grietinėlės,
1 kvorta šviežių braškių arba
1 dėžutė (20 unc.) ananaso gabaliukų, pusiau perpjautų,
½ puoduko braškių drebučių — dželo.

Darbas:

Ant storo rudo popieriaus nusibrėžti tris 8-9 colių diametro skritulius ir juos patepti riebalais. Kiaušinių baltymus ir durską plakti iki kietumo. Tuomet sudėti 1 puoduką cukraus, dedant po du šaukštus iš karto, visą laiką plakant. Į gerai išplaktus baltymus įdėti migdolų ekstraktą, kokoso riešutą ir išmaišius paskirstyti į tris vienodas dalis. Ant kiekvieno popieriaus skritulio užtepti masę, gerai šaukštu išlyginti, uždėti ant skardinės ir kepti 300-325° karščio krosnyje 30-40 minučių, arba iki lengvai pagels.

Iškeptus atvėsinti ir nuėmus nuo popieriaus palikti per naktį nedengtus, kad apdžiūtų. Ši tešla vadinasi makarūnas.

Pertepimas:

Kiaušinių trynius, druską ir ⅓ puoduko cukraus išplakti iki tirštumo, tuomet sudėti miltus. Viską išmaišius, supilti į dvigubą puodą ir pavirinti iki pasidarys tiršta masė, įpilti vanilijos ekstraktą, išmaišyti ir padėti iki atvės.

Ant pirmo kepto skritulio užpilti atvėsusį pudingą, apdėlioti perpus pjaustytom braškėm. Ant braškių užtepti

Kepta žuvis be kaulų. Įsidėmėtina stalo padengime pritaikyta druskinė ir pipirinė.

plaktos grietinėlės (¾ puoduko) ir uždengti su antru skrituliu makarūno. Taip pat pakartoti pudingą, braškes ir plaktą grietinėlę ant antro. Ant viršaus uždėti trečią skritulį, atsargiai paspausti ir ant viršutinio apie pakraščius apdėlioti perpjautom braškėm.

Pakaitinti dželo miltelius, sumaišytus su 1-2 šaukštais vandens ir atsargiai šaukštu užpilti ant braškių apie kraštus. Atšaldyti, tuomet torto vidurį ir kraštus papuošti likusia plakta grietinėle. Padėti šaldytuvan porai valandų, kad atšaltų.

Pastaba: šį tortą negalima pertepti anksčiau kaip 2-3 valandas prieš valgymą.

Norvegiškas kavos pyragas

Proporcija:

1 pokelis džiovintų mielių,
¼ puoduko drungno vandens,
¾ šaukštuko druskos,
¾ puoduko cukraus,
1 šaukštukas cardamon prieskonio,
1 puodukas virinto pieno,
4 kiaušiniai,
4 puodukai miltų,
½ puoduko tirpinto sviesto arba margarino,
1 puodukas razinkų be kauliukų,
½ puoduko nuluptų ir pailgai supjaustytų migdolų.

Darbas:

Išleisti mieles vandeny. Cukrų, druską, cardamonus, drungną pieną ir kiaušinius išplakti kartu iki gražiai susivienodins. Sudėti mieles. Pilti miltus po truputį, visą laiką plakant iki tešla bus vienodai išsimaišiusi. Sudėti lydytą sviestą, riešutus, razinkas. Dar pamaišyti ir padėti uždengtą dubenį su tešla šiltoj vietoj, apie 2 valandas arba iki padvigubės. Suplakti dar kartą ir supilti į išteptą pailgą formą. Dar leisti pasikelti iki bus ¾ formos pilna. Kepti prie 375° apie 35 minutes. Iškepus leisti atvėsti toj pačioj formoj.

Braškių saldusis

Proporcija:

1 kvorta braškių,
1 šaukštas (pakutis) želatino (nesaldyto),
2 šaukštai vandens,
⅔ puoduko cukraus (galima ir daugiau),
¼ šaukštuko druskos,
1 šaukštas citrinos sunkos,
1 puodukas plakimui grietinėlės.

Darbas:

Braškes nuplauti, nuimti lapukus ir padėti, kad nudžiūtų. Palikti 7-8 braškes papuošimui. Kitas sutrinti ir sudėti cukrų. Geriausia yra pertrinti per sietelį, kad būtų vienoda košelė. Išleisti želatiną šaltam vandeny, paskui indą įstatyti į verdantį vandenį, kad želatinas pasidarytų skaidrus. Tuomet želatiną supilti į braškes, įpilti citrinos sunką, druską ir viską sumaišius padėti vėsiai. Kai braškių mišinys pasidarys maždaug kiaušinio baltymo tirštumo, išplakti grietinėlę iki kietumo. Braškių mišinį supilti į plaktą grietinėlę ir atsargiai šaukštu išmaišyti. Supilti į indukus arba į vieną didelį indą, puošti likusiom braškėm ir padėti šaltai iki sustings.

Vietoj braškių galima naudoti šviežias avietes.

Daržovių paįvairinimai:

• Verdant pupų ankštis, pridėkite ¼ puoduko tarkuoto svogūno ir saliero.

• Ant žalių žirniukų užbarstyti kapotų sūdytų riešutų "peanuts".

• Ant virtų karštų asparagų pabarstykite tarkuoto parmeson sūrio.

• Ant virtų žalių pupų ankščių užpilkite ½ puoduko pakepintų svieste grybų.

• Sumaišius 1 šaukštuką garstyčių, 1 šaukštuką citrinos sunkos ir ¼ puoduko majonezo, užpilkite ant virtų brakoli arba kalifiorų.

• Taip pat labai tinka užpilti ant virtų kalifiorų ¼ puoduko rūgščios grietinės, sumaišytos su 2 šaukštais pomidorų padažo — kečiapo.

• Daržoves reikia virti prie augštos temperatūros, bet trumpiau. Apsaugos vitaminus nuo žuvimo.

• Prieš šildant pieną, puodą perskalaukite šaltu vandeniu — pieno nepritrauks.

• Kepant kiaušinienę, įdėkite vietoj pieno apelsinų sunkos po šaukštą kiekvienam kiaušiniui — kiaušinienė bus kitokia nei visuomet...

• Kartais būna sunku atsukti kietai prisiveržęs bonkutės viršelis. Pabandykite uždėti gumynį rinkelį, tuomet sukant neslysta ranka.

Senoviška cukrinė. Lietuvių liaudies menas.

• KNYGOS

Dr. J. Savasis, KOVA PRIEŠ DIEVĄ. Išleido prelatas M. Juras Amerikoje, 1963 m.

Šioje nedidelėje knygelėje kondensuotai išdėstyta komunizmo santykis su religija ir Bažnyčia bei duota faktų apie žiaurią ir nuolatinę kovą Lietuvoje prieš tikinčiuosius. Aprašyta sovietinė Lietuvos okupacija nuo pat 1940 metų, nurodant katalikų didelį atsparumą ir tikėjimo kankinius. Nužudyti, kankinti ir kalinti vyskupai bei kunigai, tūkstančiai tremtinių į Sibirą, uždarytos bažnyčios, suvaržyta religinės apeigos. Jaunimas nuolatos mėginamas nureliginti per mokyklas, per komjaunuolių ir kitokius būrelius. Neįmanoma atpasakoti šios knygos turinio, kadangi čia tiek faktų ir tiek liūdno Bažnyčios - komunizmo kovos vaizdo. Knyga būtinai reikalinga perskaityti kiekvienam lietuviui išeiviui, kad žinotume, kokias kančias kenčia prispaustieji mūsų broliai Lietuvoje ir kad pakeltų mūsų norą sustiprinti savo tikėjimą ir ištikimybę Bažnyčiai, nes, gal būt, kada nors, Lietuvai laisvės sulaukus, mums arba mūsų vaikams reikės Tėvynėje tikėjimą atgaivinti. **A. R.**

Balė Vaivorytė, SKAIDRYTĖ. Penki scenos vaizdeliai vaikams ir jaunimui. Mecenatas: Los Angeles Skautininkų Ramovė. Spausdino "Laikas", Avellaneda, Mendoza 2280, Buenos Aires, Argentina. Kaina $1,75.

Labai rekomenduotina knyga mokyklinio amžiaus vaikams dėl kalbos grynumo, vaizdingumo, dėl turinio morališkumo ir tautinio jausmo, perteikto psichologiniai pagrįstu vaikų pergyvenimu. Medžiaga imta iš naujausių Lietuvos bolševikinės okupacijos metų: žmonių išvežimai, mušimai tardant, partizanų veikla, ūkių atėmimai ir kitos lietuvių tautos skriaudos. Šie vaidinimėliai turi didelės įtakos vaiko tautinės sąmonės ir tautiškumo sampratos formavime. Rekomenduotina jaunimo organizacijų vadams bei mokytojams. **Iz. M-tė**

Antanas Maceina, NIEKŠYBĖS PASLAPTIS. Antikristas istorijoje pagal V. Solovjovo pasakojimą. Išleido Ateitininkų Federacija. Spausdino Tėvų pranciškonų spaustuvė Brooklyne, N. Y., 1964 m. Kaina $4.

Antanas Maceina baigė teologijos bei filosofijos mokslus Kauno un-te, vėliau filosofines studijas gilino Liuveno, Friburgo, Strassburgo ir Briuselio un-tuose. Dėstė Kauno ir Freiburgo un-tuose, dabar Muensterio, Vokietijoje.

Lietuvoje Maceina rūpinosi pedagogika, kultūros filosofija ir sociologija. Lietuvių visuomenei gerai žinomi jo paskutinieji katalikiškosios pasaulėžiūros veikalai: "Didysis inkvizitorius" (1946), "Saulės giesmė" (1954) — "Aidų" premijuotas veikalas apie šv. Pranciškų Asyžietį, "Das Geheimnis der Bosheit" (1955) ir "Didžioji Padėjėja" (1958) — šv. Mergelės Marijos būties svarstymai.

"Niekšybės paslaptyje" Maceina ne tik nagrinėja Solovjovo mintis, bet jas dar papildo savo originaliais psichologiniais bei teologiniais samprota-

vimais apie nuolatinį blogio reiškimąsi visuose istorijos amžiuose. Autorius, daug kur nukrypdamas nuo Solovjovo, savo mintis remia šv. Rašto citatomis ir mums žinomais istoriniais įvykiais iš Katalikų Bažnyčios raidos ir persekiojimo amžių. Knyga rekomenduotina kiekvienam giliau galvojančiam katalikui. **Iz. M.**

Juozas Mikuckis, DERLIAUS VAINIKAS. Eilėraščiai. Nida, 1964 m. Didvyriai —sceninis fragmentas ir Selima Chalija — legenda. Autorius pasilieka sau visas teises. Knygos kaina $3.

J. Mikuckis, kaip pats pasisako knygos įvade, surinko visus savo eilėraščius ir juos pateikė poezijos mėgėjams. Poetiniu stiliumi jis priklauso Maironio bei Putino laikotarpiui, neįsiliedamas į modernių laikų poezijos srovę. Kas jieško nuoširdaus jausmo, laikų atspindžio ir patrijotinių nuotaikų, jas ras "Derliaus vainikuose". Čia nėra nei naujovinio stiliaus sakinyje nei laisvo rimavimo. Per 30 metų savo kūrybinio kelio pasilieka prie klasikinės — toninės eilėdaros. Eilėraščiai — daugiau visuomeninio patrijotinio turinio.

KRISTIJONAS DONELAITIS — literatūrinio realizmo pradininkas, jo gimimo 250 metų sukakčiai paminėti. Pedagoginis Lituanistikos Institutas, Čikaga, 1964 — Donelaičio metai. Kaina $2. Išleido Maž. Lietuvos Bičiulių Draugija, Liet. Ev. Liuteronų Tėviškės parapijos ir Al. Dundulio lėšomis. Redagavo Domas Velička — lietuvių literatūros lektorius. Viršelis stud. Uosio Juodvalkio. Spausdino M. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Leidinys yra beveik liuksusinis, su geromis iliustracijomis ir svetimų kalbų vertimų pavyzdžiais. Ped. Lit. Inst. studentas Mykolas Drunga trumpai apžvelgia poeto gyvenimą ir kūrybą — "Tolminkiemio klebonas Kristijonas Donelaitis". Toliau seka šešios pasakėčios originalia poeto kalba, stambiu šriftu: Lapės ir gandro čėsnis, Rudikis jomarkininkas, Šuo Didgalvis, Pasaka apie šūdvabalį, Vilks provininks, Aužuols girpelnys.

Martynas Lekšas — "Donelaičio pasakėčių charakteristika". Trumpas žodynėlis, sudarytas Kristinos Grabauskaitės ir Ramintos Raslavičiūtės. Visi šie pastarieji yra Ped. Lit. Instituto studentai.

Pagirtinos pastangos išleisti atskirai Donelaičio pasakėčias, nes prie "Metų" jų visada pasigendame ir Donelaitis lieka nepilnas.

Girtinas pasiryžimas Mažosios Lietuvos Bičiulių Dr-jos ir jų parapijos mostas iškelti grynai lietuviškos kultūros praeities poetą. Ped. Lituanistikos Institutas, šį uždavinį atlikti pavesdamas savo studentams, juos moko dirbti literatūrinį ir mokslinį darbą iš lietuvių literatūros istorijos. Leidinį turėtų įsigyti visi žymesni lietuvių knygynai ir kalbos mylėtojai, nes pasakėčios labai retai teišleidžiamos.

Ped. Lit. Institutas jau davė visą eilę lituanistinių literatūros ir kalbos leidinių, kuriuos paskelbsime sekančiame nr.

Pulk. leit. Leonas Valkūnas, DIDIS VALDOVAS IR LIETUVA. Išleido "Šaltinis" Londone, 1964 m., kaina 20 ct. Iškilaus pasauliečio gilūs svarstymai apie Kristų Karalių ir Jo ryšius su Lietuva. Skaitytoją su autorium supažindina J. Kuzmickis. Gaunama: 21 The Oval, Hackney Rd., London E. 2, England.

Lietuviškos muzikos rinktinė fortepijonui. I. Išleido JAV LB Kultūros Fondas 1964 m. (Copyright by American Lithuanian Community Cultural Fund). Paruošė Vladas Jokūbėnas, Algis Šimkus ir Jonas Zdanius. Išleista JAV bei Kanados II Dainų Šventės Komt. lėšomis. Leidinys Nr. 12.

Turinyje — Pedagoginis skyrius ir Koncertinis repertuaras. Pirmajame yra 18 atskirų temų mokyklinio amžiaus vaikams, besimokantiems skambinti pianinu, mūsų kompozitorių — Br. Budriūno, J. Bertulio, G. Gudauskienės, Vl. Jakubėno, St. Šimkaus ir kt. kūrinių. Antrajame — 8 dalykai: K. V. Banaičio, Čiurlionio ir VI. Jakubėno variacijos bei vizijos koncertams. Leidinys jau pirmaisiais studijų metais supažindins vaikus su lietuviška muzika. Kaina $2.

Lietuvos Pajūris, trečiasis ir ketvirtasis metų ketvirtis, VI-tieji metai. Nr. 3-4 Turinyje: Gediminas Galva — Kova dėl Klaipėdos krašto; H. J. Jakuzaitis — Truputis atsiminimų apie Vydūną; Kapt. Br. Krištopaitis — Nepr. Lietuvos prekybos laivynas (V). Du likimai; L. Knopfmileris — Lietuvis buriuotojas perplaukia Atlantą; Petras Būtėnas — Būta ir šitaip; plati užsienio mažlietuvių gyvenimo apžvalga. Ofsetinis leidinys, iliustruotas Maž Lietuvos vaizdais. "LP" išeina 4 kartus metuose. Prenumerata metams — $1 visuose pasaulio kraštuose, Vokietijoje — DM 2. Redakcija ir administracija: 5260 10th Ave., Rosemount, Montreal 36, Quebec, Canada. Leidžia Maž Lietuvos Bičiulių Dr-ja; redaktorius A. Lymantas.

• Laiškai

Mielos Leidėjos!

Gavus kovo - balandžio "Moterį" negaliu praleisti progos nepadėkojus, nes retai randu "Moters" žurnalą taip įdomų ir patrauklų savo straipsnių temomis kaip kad šis.

Perskaičius, ypač G. Ivaškienės ir T. Gečiauskienės straipsnius, tuoj norėjosi pasidalinti savo nuomone, bei mintimis su kitomis. Taipogi peržiūrėti savo trūkumus ir stengtis juos sumažinti.

Bendrai kalbant apie veiklos barus ir gaunamą dvasinį peną tuose straipsniuose daugiausia liečiama Amerika, bet daug kas tinka ir mums Kanadoje. Čia mes turime katalikėms moterims gerą ir veiklią organizaciją — KLK Moterų Dr-ją, kuri apjungia kelių kartų lietuves moteris. Kad toje draugijoje trūksta veiklių narių — aiškiai matyti. Veiklumui išjudinti "Moters" žurnalas galėtų padėti, spausdindamas daugiau tokių straipsnių, kurie iššauktų skaitytojo reakciją ir norą atiduoti savo dalį lietuvybės ir katalikybės išlaikymui ateinančiai kartai. Pajėgių moterų tos rūšies darbui tikrai yra, tik gal nedrįsta ar laikinai miega laukdamos pažadinimo.

Dar kartą ačiū!

L. Murauskienė

Komedijos konkurso rezultatai

Praeitų metų gale Čikagos Scenos Darbuotojų Sąjunga paskelbė konkursą komedijai parašyti, paskirdama $500 premiją laimėjusiam veikalui. Konkursui buvo prisiųsti šeši komedijinio žanro veikalai: 1. Vaitoko "Aukso galva", 2. Ritos Kuosos "Lobiai už debesų", 3. Vambuto "Saulėgrąžų sala", 4. Aitvaro "Jaunystės daina", 5. P. Pavaronio "Klevų alėja 669" ir Ramunėlės "Viščiukų ūkis".

Jury komisiją sudarė: pirmininkas kun. V. Bagdanavičius, MIC, sekretorius rež. Zita Kevalaitytė-Visockienė ir nariai — akt. Marija Lemešytė-Dikinienė, Balys Chomskis ir Kazys Oželis. Komisija, peržiūrėjusi gautus veikalus ir š.m. gegužės mėn. 5 d. susirinkusi baigiamajam posėdžiui, vienbalsiai išrinko geriausia Ramunėlės slapyvardžiu pasirašytą 3-jų veiksmu satyrinę komediją "Viščiukų ūkis". Voką atidarius, paaiškėjo, kad šio veikalo autorius yra Anatolijus Kairys. Dėl to jam skiriama komedijinio žanro $500 premija.

* * *

Garbės prenumeratos:

Grušienė M., San Jose, Calif.; Krasauskienė E., Chicago, Ill.; Kriaunienė E., Brecksville, Ohio; Leonienė I., Palos Park, Ill.; Meiluvienė G., Koeln, Vokietija; Rimkevičienė J., Montreal, Que.; Vitkuvienė A., Hartford, Conn.

Žurnalui aukojo:

Australijos "Moters" skaitytojos per V. Vaitiekūnienę, Essendon Vic, Australija, $15;

po $2: Didžiulienė K., Bogota, Colombia, Doniela P., Croydon, Australia, Jameikienė K., Rockford, Ill., Kažemekienė G., Hamilton, Ont., Stonkienė A., Chicago, Ill., Vilutienė E., Chicago, Ill.;

po $1: Asminienė G., Detroit, Mich., Augustinavičienė J., Toronto, Ont., Aviža V., Brooklyn, N.Y., Bastienė S., Toronto, Ont., Brazlauskienė J., London, Ont., Bujokienė B., Winnipeg, Manitoba, Česnaitienė T., Chicago, Ill., Dambriūnienė E., Brentwood, Maryland, Draugelienė S., Rochester, N. Y., Geldauskienė D., Belleville, Mich., Grajauskienė K., Scarborough, Ont., Jasienė O., Crown Point, Indiana, Juodėnienė B., Cleveland, Ohio, Juozaitienė J., Hamilton, Ont., Juškienė L., Kenosha, Wisc., Kapočienė M., Dorchester, Mass., Kemežaitė B., Chicago, Ill., Ketvirtienė A., Willowdale, Ont., Kondratienė E., Quaker Hill, Conn., Kondrotienė V., Detroit, Mich., Kšivickienė H., Hamilton, Ont., Lendraitienė M., Boston, Mass., Mikėnienė B., Chicago, Ill., Mikšytė O., Hamilton, Ont., Narbutienė O., Albuquerque, N. Mexico, Narbutienė G., Los Angeles, Calif., Pauliukonienė E., Worcester, Mass., Pivoriūnienė B., Chicago, Ill., Rumšienė O., Chicago, Ill., Sadauskienė J., Oak Park, Ill., Šeduikienė M., Chicago, Ill., Šiurnienė O., Courtland, Ont., Skrinskienė F., Toronto, Ont., Tocilauskienė V., Chicago, Ill., Urbonienė B., Chicago, Ill., Vaidilienė D., Toronto, Ont., Viliušytė G., Chicago, Ill., Zubrienė E., Toronto, Žukauskienė M., Chicago, Ill.